

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طلا فروشان

سیدمرتضی طباطبائی، روح الله جلالوند

نشر معروف

قم خیابان مصلاي قدس پلاک ۶۸۲

صندوق پستی ۱۵۸ ۳۷۱۶۵

تلفن ۴۱ - ۳۲۹۳۹۱۴۰

فقه و زندگی (۲۱) طلافروشان	نام کتاب
سید مرتضی طباطبایی، روح الله جلالوند	تدوین
نشر معروف	ناشر
نگارش - قم	چاپ
اول - ۱۳۹۳	نوبت چاپ
۳۰۰۰	تیراژ
۹۷۸ ۶۰۰ ۶۶۱۲ ۲۳ ۶	شابک
۲۵۰۰۰	قیمت

طباطبایی، سیدمرتضی، ۱۳۴۵ -	سرشناسه
احکام و آداب طلافروشان /	عنوان و نام پدیدآور
سیدمرتضی طباطبایی، روح الله جلالوند.	مشخصات نشر
قم: معروف، ۱۳۹۳.	مشخصات ظاهری
۱۲۰ ص: ۹/۱۹×۱۹ م.	شابک
۳-۲۶-۶۶۱۲-۶۰۰-۹۷۸	وضعیت فهرست نویسی:
فیپا	یادداشت
کتابنامه: ص. ۱۰۴؛ همچنین به	موضوع
صورت زیرنویس.	موضوع
طلا - جنبه های مذهبی - اسلام	شناسه افزوده
معاملات (فقه)	رده بندی کنگره
جلالوند، روح الله، ۱۳۴۱ -	رده بندی دیویی
BP۱۹۰/۳۱۳۹۳ الف ۲۳ ط ۱/	شماره کتابشناسی ملی :
۳۷۲/۲۹۷	
۳۶۳۹۲۹۴	

به سفارش :
ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر
و پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

فهرست

- سخن پژوهشگرده ۹
- مقدمه ۱۵

فصل اول: کلیات

- تعریف جواهر و طلا ۲۱
- طلا و جواهرات، پشتوانه انتشار پول ۲۳
- تولید طلا ۲۴
- محك ۲۶
- عیار ۲۶
- طلا و نقره در آموزه های دینی ۲۶
- سدیر طلا فروش ۳۱
- دانستنی های صنف ۳۳
- تبلیغات طلا و هدایت جامعه بسوی تجمل ۳۴
- کنز یا احتکار طلا ۳۶

کمیته‌گاه ابلیس ۳۷

فصل دوم: مسائل مالی طلا

ساخت طلا و جواهرات ۴۴

قاچاق طلا ۴۴

طلای مردانه ۴۶

خرید و فروش طلا و نقره (بیع صرف) ۴۹

شرایط معامله طلا و نقره ۵۱

شرط اول ۵۱

شرط دوم ۵۲

فاکتور ۵۳

جدا کردن نگین زیورآلات ۵۴

پرسش و پاسخ (تبدیل شمش به زیورآلات) ۵۵

تعمیر طلا ۵۶

ماجرای یونس نقاش ۵۶

خرده‌های طلا ۵۷

ربا ۵۸

ربای قرضی ۵۹

ربای معاملی ۶۰

پرسش و پاسخ (وظیفه رباخوار) ۶۲

معنای بطلان معامله ۶۲

قرض دادن طلا ۶۳

مدارا با بدهکاران ۶۴

پرسش و پاسخ (نوسان قیمت طلا) ۶۶

۶۶	..... عاریه طلا
۶۷	..... تفاوت عاریه با قرض
۶۸	..... تفاوت عاریه با ودیعه (امانت)
۶۸	..... عاریه طلا و نقره
۶۹	..... اجاره طلا
۷۱	..... استفتا
۷۲	..... گنج و معدن
۷۳	..... خمس گنج و معدن
۷۳	..... حکم گنجهای متعدد
۷۴	..... جواهر بدست آمده از راه غواصی
۷۵	..... استفتا (خمس طلا)
۷۶	..... زکات طلا

فصل سوم

زینت و پوشش با طلا و جواهرات

۸۳	..... طلا و زینت در نماز
۸۴	..... پیرشش و پاسخ (نماز خواندن با طلا)
۸۵	..... حلقه عقد
۸۵	..... پیرشش و پاسخ (وظیفه مرد در قبال حلقه طلا)
۸۶	..... سخنی با ورزشکاران (مدال طلا)
۸۶	..... دندان طلا و روکش طلا
۸۷	..... نکته پزشکی
۸۹	..... ظروف طلا
۹۱	..... امام باقر <small>علیه السلام</small> و خانه‌ی مجلل

ساخت، خرید و فروش و استفاده از ظروف طلا ۹۲

فصل چهارم: مسائل متفرقه

طلا در مسجد ۹۷

مهریه ۹۸

کفارات و دیات ۱۰۰

طهارت ۱۰۲

حدود ۱۰۳

سرقت ۱۰۵

دیات ۱۰۷

قتل ۱۰۸

سقط جنین ۱۰۹

سرخ شدن بدن ۱۱۰

مال پیدا شده (لُقْطه) ۱۱۱

فهرست منابع ۱۱۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سخن پژوهشکده

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی سه گام دارد:

۱. شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و

روابط انسان و خداوند عز و جل

۲. شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و

معاملات اقتصادی.

۳. شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهش های

اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و

اصلاح و تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با

خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است. گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهشهای ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتابهای «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و بایدها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر اتحادیه صنفی و دست اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع رسانی خویش می داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می شود و در سایه پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان پذیر است.

در حدود سال‌های ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» به پیشنهاد ستاد، در پژوهشکده باقرالعموم (عج) قم، پی ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتابهایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان کشور بود. تألیف

حدود بیست جلد از این مجموعه در سال‌های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می‌رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح‌ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه‌ی احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه‌ی بسیاری از کسبه‌ی محترم در بخش‌های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری ریاست محترم ستاد احیاء حجة الاسلام و المسلمین زرگردام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ ش شد و تالیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف قرار گرفت.

در سال‌های آغازین، این پژوهش‌ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و یاری همان دو برادر و همکاری گروهی از فضایی حوزه علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پی‌گیری می‌شود.

همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی‌ها در حوزه کسب و کار سبب می‌شود که احکام براساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش‌های سال ۱۳۹۳ ش بدین شرح است:

۱. احکام صنف طلا و جواهر
۲. احکام تلفن همراه
۳. احکام بازی‌های رایانه‌ای
۴. احکام صنف اتوبوس‌رانی
۵. احکام صنف فرش و تابلوفرش
۶. احکام صنف کیف و کفش سراجان
۷. احکام صنف ماهی فروشان
۸. احکام صنف ناشران
۹. احکام صنف پوشاک
۱۰. احکام صنف نانوایان

۱۱. احکام صنف اینترنت و رایانه
۱۲. احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان
۱۳. احکام صنف اغذیه فروشان
۱۴. احکام صنف پارک‌ها
۱۵. احکام صنف پزشکان
۱۶. احکام صنف قهوه‌خانه‌ها
۱۷. احکام صنف الکتریکی
۱۸. احکام صنف داروخانه‌ها
۱۹. احکام صنف صوتی و تصویری
۲۰. احکام بیمه‌ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادران گرامی سیدمرتضی طباطبایی و روح‌الله جلالوند پدید آمده، به احکام صنف طلافروشان اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و بازاریان محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثریاری کنند. با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان ستادهای امر به معروف، می‌توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گامهایی بلندتر برداشت.

امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش‌ها
و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه
ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیة الله عزّه و جلّه، توحید و
عدالت در سراسر حاکم گردد. ان شاء الله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵

Al-adl.ir

info@al-adl.ir

مقدمه

وقتی صحبت از زندگی و شئون متفاوت آن می‌شود، «کار»، یکی از پررنگ‌ترین بخش‌های آن را تشکیل می‌دهد به صورتی که زندگی بدون کار نه تنها رونقی ندارد بلکه خسران و پسرفت می‌باشد. اسلام نیز به عنوان یک مذهب جامع که برای تمام لحظات و حالات برنامه دارد، اهمیت زیادی برای کار قائل شده است تا جایی که رسول خدا ﷺ در روایتی می‌فرماید: کسی که بر اثر خستگی از کار و تلاش به خواب رود، آمرزیده می‌شود.^۱ در بین انگیزه‌های کار و تلاش نیز یکی از برترین انگیزه‌ها، همان‌طور که در سخنان ائمه اطهار علیهم‌السلام موجود است، فراهم کردن مخارج خانواده می‌باشد؛ تا جایی که تلاشگری را که برای خانواده

۱. عن رسول الله ﷺ: من بات كالا من طلب الحلال بات مغفورا له (وسائل الشیعه ج ۱۷ باب ۴ ص ۲۴)

خود زحمت می‌کشد هم تراز مجاهدان در راه خدا قرار می‌دهد.^۱

عملی با این عظمت حتما دارای آداب و احکامی است که از نظر شارع پنهان نمانده است، بلکه جهات گوناگون آن مورد توجه قرار گرفته است؛ مثلاً بهترین وقت برای کسب روزی را صبح زود دانسته اند.^۲ و با فضیلت ترین سحرخیزی را برای کسی معین می‌کنند که برای تامین مخارج زندگی خانواده‌اش سحرخیزی کرده است.^۳ با توجه به اینکه کار و کسب روزی یکی از مهمترین برنامه‌های روزانه هر شخص محسوب می‌شود و در قالب شغل‌های مختلف تحقق می‌پذیرد، فقهای اسلام احکام و آداب فراوانی برای فروشنده و خریدار ذکر نموده‌اند. هدف اصلی این کتاب بیان احکام مرتبط با طلا و جواهرات می‌باشد و تنها به فهرستی فشرده از آداب و احکام عمومی تجارت اشاره می‌کنیم:

یادگرفتن مسائل تجارت؛

حرص نداشتن در کسب روزی؛

۱. قال الصادق عليه السلام: الكاد على عياله كالمجاهد في سبيل الله (كافي ج ۹ ص ۵۶۶)
۲. قال اميرالمومنين عليه السلام: البكور في طلب الرزق يزيد في الرزق (وسائل الشيعه ج ۱۵ ص ۳۴۷)
۳. عن علي عليه السلام انه قال ما عدوة احدكم في سبيل الله باعظم من عدوته يطلب لولده و عياله ما يصلحهم (دعائم الاسلام ج ۲ ص ۱۵)

کوتاهی نکردن در طلب رزق حلال؛

پذیرفتن قول کسی که از معامله پشیمان شده؛

با وضو بودن؛

فرق نگذاشتن بین مشتری‌ها؛

قسم نخوردن؛

نپوشاندن عیب کالا؛

مشتری بعد از عقد درخواست کم کردن قیمت کالا را نکند.

مشتری کالایی را که می‌خواهد بخرد مذمت نکند.

دخالت نکردن و برهم زدن معامله دیگران.

برای تمام مشاغل احکام کلی وجود دارد که در رساله‌های عملیه و کتب فقهی موجود است، اما از آنجا که هر صنف و شغل احکامی را هم بصورت اختصاصی دارد، سری کتب فقه و زندگی تألیف و تدوین شده است تا احکام مختص به هر صنف در اختیار مرتبطين با آن قرار گیرد.

طلافروشی هم یکی از همین مشاغل و اصناف است که گروه زیادی با اشتغال به آن نیاز خود و جامعه را تأمین می‌کنند. در کتاب حاضر با تکیه بر نظرات فقهای اسلام و حضرت امام خمینی علیه السلام احکام طلا و جواهر و شرح وظایف خریدار و فروشنده، بیان شده است.

فصل اول

کلیات

تعریف جواهر و طلا

جواهر در اصطلاح به چیزی می‌گویند که برای تزئین انسان یا غیر آن به کار می‌رود. عده‌ای از مردم جهان، برای قسمت‌های مختلف بدن خود از جواهرات خاصی استفاده می‌کنند. متداول‌ترین آنها عبارتند از گوشواره، گردنبند، دستبند و انگشتر که اینها می‌توانند از هر ماده‌ای ساخته شوند، اگرچه معمولا موادی مانند سنگهای قیمتی و فلزهای قیمتی نیز در ساختن آنها به کار می‌روند. بطور کلی جواهر و زینت آلات را می‌توان به دو قسم تقسیم نمود: ۱. سنگها ۲. فلزات

برخی از سنگهای قیمتی عبارتند از: برلیان، زبرجد، زمرد، الماس، عقیق، فیروزه، یاقوت و حدید و.... از نظر علم شیمی به هر کدام از این سنگها «کانی» گفته می‌شود که دارای فرمول خاصی می‌باشند. خواص فراوانی

برای سنگهای زینتی ذکر شده است. بعنوان مثال از امام علی ابن موسی الرضا عَلَيْهِ السَّلَامُ نقل شده است که «عقیق»، فقر و نفاق را از انسان دور می نماید^۱. در بیان ویژگی های سنگ فیروزه می توان به این روایت از امام کاظم عَلَيْهِ السَّلَامُ اشاره نمود که حضرت امیرالمومنین عَلَيْهِ السَّلَامُ انگشتری با نگین فیروزه داشتند. امام کاظم عَلَيْهِ السَّلَامُ آن را برای اصحاب اینگونه معرفی نمودند: سنگی است که جبرئیل از بهشت برای حضرت رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هدیه آوردند و ایشان نیز این سنگ را به امیرالمومنین عَلَيْهِ السَّلَامُ هدیه نمودند^۲.

علاوه بر روایات معصومین عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، پیشینیان نیز اعتقادات خاصی نسبت به سنگها داشته اند مانند یاقوت سرخ که در کلام محمد بن محمود همدانی اینگونه آمده است: هر که یاقوت با خود دارد، خون در تن وی صافی کند و از خُمود و سکت و صرع ایمن بود^۳.

۱. کافی ج ۶ ص ۴۷۰ عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: الْعَقِيقُ يَنْفِي الْفَقْرَ وَلَيْسَ الْعَقِيقُ يَنْفِي النِّفَاقَ.

۲. کافی ج ۱۳ ص ۹۱ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ وَفِي إِصْبَعِهِ خَاتَمٌ فَضَّهُ فَيُرْوَجُ، نَفْسُهُ «اللَّهُ الْمَلِكُ» فَأَدَمْتُ النَّظَرَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «مَا لَكَ تُدِيمُ النَّظَرَ إِلَيْهِ؟».

فَقُلْتُ: بَلَّغْنِي أَنَّهُ كَانَ لِعَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَاتَمٌ فَضَّهُ فَيُرْوَجُ، نَفْسُهُ «اللَّهُ الْمَلِكُ». فَقَالَ: «أَتَعْرِفُهُ؟» قُلْتُ: لَا، فَقَالَ: «هَذَا هُوَ، تَدْرِي مَا سَبَّبَهُ؟» قُلْتُ: لَا، قَالَ: «هَذَا حَجَرٌ أَهْدَاهُ جَبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْجَنَّةِ، فَوَهَبَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَتَدْرِي مَا اسْمُهُ؟» قُلْتُ: فَيُرْوَجُ، قَالَ: «هَذَا بِالْفَارَسِيَّةِ، فَمَا اسْمُهُ بِالْعَرَبِيَّةِ؟» قُلْتُ: لِأَذْرِي، قَالَ: «اسْمُهُ الظَّفَرُ».

۳. دانشنامه آزاد ویکی پدیا

فلزات گرانبها انواعی دارد مانند: طلا، نقره، پالادیم، پلاتین و .... در میان این فلزات طلا بواسطه خصوصیات ظاهری و اعتبار جهانی از ارزش خاصی برخوردار می‌باشد. طلافلزی نرم و شکل پذیر به رنگ زرد روشن و براق است که در مجاورت آب و هوا زنگ نمی‌زند و سیاه نمی‌شود. ارزش طلا به دلیل کمیابی آن، کاربرد پذیری آسان، تصفیه راحت، مقاومت در مقابل زنگ زدن و خوردگی، رنگ متمایز و ویژگی‌هایی است که در کمتر فلز دیگری دیده می‌شود. طلا علاوه بر کاربرد سرمایه‌ای و استفاده در جواهرات کاربردهای گوناگون دیگری از جمله در دندان پزشکی، تولید شیشه‌های رنگی و با توجه به رسانایی الکتریکی بالا، در صنایع الکترونیک کاربرد دارد.

طلا و جواهرات، پشتوانه انتشار پول

پول آن چیزی است که انسان برای بدست آوردن کالایی یا خدماتی در اختیار طرف مقابل خود قرار می‌دهد. بنابراین پول هر چیزی می‌تواند باشد همانطور که در گذشته برای خرید کالای مورد نظر، کالای دیگری را به فروشنده می‌دادند که در اصطلاح معامله کالا به کالا نام داشت. بعد از مدتی طلا و نقره بعنوان پول استفاده می‌شدند. درهم و دینار نامهایی هستند که برای سکه‌های نقره و طلا انتخاب شدند. دشواری و مشقات حمل و نقل

و همچنین اختلافاتی که در وزن و اندازه این سکه‌ها در شهرهای گوناگون بود آنها را نیز از گردونه داد و ستدها خارج نمود بنابراین نوبت به پول‌های امروزی که بصورت سکه و اسکناس هستند رسید. پول‌های جدید هیچ ارزش ذاتی ندارند بلکه اعتبار و ارزش آن‌ها به حکومت و دولت‌هایی است که آن را منتشر می‌نمایند. اگرچه این اعتبار و ارزش متکی به مقدار طلا و جواهرات و سایر فلزات و اشیاء گران‌بهایی است که دولت‌های منتشرکننده‌ی اسکناس در خزانه‌های خود دارند و آنها را «پشتوانه» چاپ و انتشار اسکناس قرار داده‌اند.

رابطه چاپ اسکناس با پشتوانه آن بدین‌گونه است که اگر مثلاً امروز در برابر یک گرم طلا صد هزار ریال اسکناس چاپ و منتشر می‌کنند اگر فرضاً همین مبلغ به دست کسی برسد پس از یکسال یا چند سال دیگر باید بتواند با همان صد هزار ریال یک گرم طلا را خریداری کند و اگر مجبور شود مبلغی بیشتر اسکناس بپردازد گرانی یا تورم می‌باشد.^۱

تولید طلا

کمیابی طلا، دور از دسترس بودن آن و مشقات تبدیل

۱. سایت دانشنامه آزاد ویکی‌پدیا

مواد اولیه آن به کالای تجاری سبب چند برابر بودن ارزش طلا نسبت به فلزات دیگر شده است به طوریکه سی تَن سنگ معدن، زباله می شود تا یک حلقه انگشتر بدست آید. زباله های سنگ معدن طلا، منبع بسیاری از عنصرهای سنگین مانند کادمیم، سرب، روی، مس، آرسنیک، "سلنیم و جیوه است. زباله های باقیمانده از معادن طلا بعنوان زباله های بلندمدت خطرناک در کنار ضایعات هسته ای قرار می گیرد.

اگر مکعبی را با اضلاع ۲۱ متر بسازیم توانسته ایم ظرفی برای طلاهایی که از حدود سال ۱۸۸۰ میلادی تا ۲۰۱۲ میلادی استخراج شده است، بسازیم. نیمی از این منبع گرانها صرف ساخت جواهرآلات و زیورآلات شده است و مابقی آن یا بعنوان ذخائر کشورهای جهان در بانکهای مرکزی نگهداری می شود یا در پزشکی و صنعت به بهره برداری می رسد.

نیمی از طلاهای تولیدی جهان از کشور آفریقای جنوبی است بطوری که رکورد استخراج و تولید ۱۴۸۰ تن طلا در یک سال را به خود اختصاص داده است. بیشترین تقاضای طلا از جانب دو کشور هند و چین صورت گرفته است. بنظر می رسد که ۱۸ هزار تن طلا در خانه های هند ذخیره شده است.

محک

نیتریک اسید که توان حل کردن نقره و فلزهای پایه را دارد در برابر پلاتان‌توان است و نمی‌تواند آن را ذوب نماید. این ویژگی نیتریک اسید در آزمون اسید برای شناسایی و تایید طلا به کار می‌آید.

عیار

به دلیل نرمی بالای طلای خالص (۲۴ عیار) آن را با فلزات دیگر آلیاژ (مخلوط) می‌کنند. مس رایج‌ترین فلز برای ساخت آلیاژ طلاست و گاهی از فلزات دیگری مثل نقره، نیکل، و پالادیم هم استفاده می‌شود. درصد طلای موجود در هر مصنوع فلزی به عنوان عیار طلا نامیده می‌شود که معمولاً از واحد ۲۴ یا واحد ۱۰۰۰ بیان می‌شود. مثلاً طلای ۱۸ عیار (یا ۷۵۰) حاوی ۷۵ درصد طلاست.^۱

طلا و نقره در آموزه های دینی

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾^۲
(اوست که آنچه در این زمین است همه را برای شما

۱. سایت جامع دانشنامه ویکی پدیا

۲. بقره / ۲۹

آفرید، سپس به [آفرینش] آسمان پرداخت پس آنها را به صورت هفت آسمان [مطابق حکمت و خالی از نقص در خلقت] مرتب و منظم ساخت، و او به همه چیز داناست). مخلوقات الهی هیچکدام بی دلیل خلق نشده‌اند و همه تابع اهدافی هستند که خداوند متعال با حکمت خود در نظر گرفته است. موجودات و اشیایی هم که در زمین هستند از این قاعده مستثنی نبوده و با توجه به آیه فوق دارای غایت مشخص و معینی می‌باشند که آن هدف والا، «بهره‌مندی انسان» خواهد بود. انسان نیز بطور طبیعی بدنبال برآوردن نیازهایش، رفته رفته سعی نموده همه موجودات را به اختیار درآورده، از همه ابزار و امکانات اطراف خود استفاده کند و اتفاقات جدیدی را در زندگی‌اش رقم زند. یکی از نعمتهای الهی که خدا در دل زمین قرار داده و بشر توانسته به آن دست یابد جواهرات است که طلا و نقره نمونه‌هایی از انواع آن می‌باشند.

با گذشت زمان و معلوم شدن کارایی هر کدام از اشیایی که از زمین استخراج شده‌اند، طلا و جواهرات جایگاه خاصی پیدا کردند، جایگاهی که از «نیاز به زیبایی» در انسان‌ها بدست آمده است. برخی از انسان‌ها که می‌خواستند و می‌خواهند خود را «زیبا» و «آراسته» جلوه دهند از زیورآلات بهره می‌گیرند. این عمل در

بسیاری از موارد با مخارج زیادی همراه است که فراهم کردن و تکاپو برای رسیدن به آن و تهیه انواع گوناگونش، خود سبب بخشی از جذابیت‌های آن خواهد بود؛ زیرا هر چه دور از دسترس بنماید، انگار خصوصیتی قابل توجه پیدا می‌کند که سبب گرانی آن می‌شود.

«إِنَّ ابْنَ آدَمَ لِحَرِيصٍ عَلٰى مَا مَنَعَهُ»

انسان از این نعمتها که خداوند متعال در اختیارش قرار داده و اصلا برای او خلقش نموده است بهره می‌برد اما نباید از شرایط استفاده آن نیز غافل باشد. خداوند حدودی را نیز معین نموده و کسانی را که يك زن مسلمان می‌تواند زینتهای خود را در مقابل آنان مخفی نکند برمی‌شمارد^۱. ممکن است کسانی در این مسیر دچار انحراف شده، به حدودی که در دین گفته شده بی‌توجهی کنند و بجای اینکه جواهرات را وسیله‌ای برای زینت حلال قرار دهند، آن را ابزاری برای چشم و هم چشمی و آزار اطرافیان خود قرار دهند؛ در اینصورت نعمت خدا را در غیر محلش مصرف نموده‌اند.

بعض مفسرین قرآن از آیه شریفه ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ

۱. نهج الفصاحة ص ۲۶۸

۲. نور / ۳۱

ما فِي الْأَرْضِ ۱ نکته لطیفی برداشت کرده‌اند که قابل توجه می‌باشد: خدا در این آیه فرموده است: هر آنچه در زمین وجود دارد برای انسان خلق شده است. از این کلام می‌توان استفاده کرد که آنها برای انسان خلق شده‌اند نه اینکه انسان برای آنها بوجود آمده باشد. به عبارت دیگر انسان نباید به گونه‌ای رفتار کند که خود را در اختیار جواهرات و دیگر دارایی‌هایش ببیند بلکه باید آنها را اشیایی بداند مانند باقی مخلوقات زمینی که خداوند برای استفاده در چارچوبی که در دین تذکر داده شده است در اختیارش قرار داده است.

بنابراین اصلا سزاوار نیست که کسی بخاطر رسیدن به این کالایی که ارزشش به خود انسان‌هاست به هر کاری دست بزند یا فکر خود را مشغول نماید. اینگونه رفتارها از جانب اهل بیت علیهم‌السلام مورد مذمت قرار گرفته است تا حدی که طلا و نقره را با وجود ظاهر زیبایشان سنگهای مسخ شده ای می‌دانند.

«الذَّهَبُ وَالنُّصَّةُ حَجْرَانِ مَمْسُوحَانِ»^۲ (طلا و نقره دو سنگ مسخ شده هستند).

مسخ در کلام دانشمندان دینی يك نوع عذاب است

۱. بقره / ۲۹

۲. خصال ج ۱ ص ۴۴

که در قرآن چندین بار برای انسانهای تبه‌کار بکار رفته و معنای آن تغییر یافتن چهره به تصویری ناپسند می‌باشد. در ادامه روایت اینگونه آمده است:

«فَمَنْ أَحْبَبَهُمَا كَانَ مَعَهُمَا»؛ (کسی که آنها [طلا و نقره] را دوست داشته باشد، با آنها خواهد بود).

شیخ صدوق در کتاب شریف خصال در توضیح این عبارت فرموده اند: اگر کسی آنقدر این جواهرات را دوست داشته باشد که او را از محبت خداوند سبحان بازدارد، از همان‌ها و همراه آنان خواهد بود.

وقتی به روایتی از وجود نورانی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله نظری بیاندازیم، بیشتر متوجه معنای این همراهی خواهیم شد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «مَنْ أَحَبَّنَا كَانَ مَعَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا أَحَبَّ حَجْرًا لَحَشَرَهُ اللَّهُ مَعَهُ»؛ حضرت فرمودند: (کسی که ما را دوست داشته باشد، در روز قیامت همراه ما خواهد بود) و در ادامه یک قانون کلی ارائه فرمودند: (اگر کسی یک سنگ را دوست داشته باشد، (روز قیامت) بهمراه آن سنگ محشور خواهد شد).

در کنار جنبه زینتی طلا، آنچه اکنون از اهمیت بالایی

۱. روضة الواعظین و بصیرة المتعظین (ط - القدیمة)، ج ۲، ص: ۴۱۸.

برخوردار است، ویژگی طلا در معاملات و اعتبارات ملل جهان است. مجوز چاپ اسکناس در سراسر جهان، میزان ذخائر طلای آن کشور می باشد. از این رو توجه به احکام طلا بعنوان با ارزشترین فلز موجود و رایج ترین وسیله زینت ضروری می باشد.

سدیر طلا فروش

ابی الفضل سدیر بن حکیم بن صهیب صیرفی معروف به سدیر صیرفی همانگونه که از کتب رجال و تاریخ برمی آید جزء موالیان و شیعیان اهل بیت علیهم السلام و اصحاب سه امام معصوم (امام سجاد علیه السلام، امام باقر علیه السلام و امام صادق علیه السلام) بوده است^۱.

سدیر و یکی دیگر از موالیان اهل بیت علیهم السلام، در دوران حکومت یکی از حکام ظالم هم عصر با امام صادق علیه السلام به زندان افتادند. زید شحام که از اصحاب امام صادق علیه السلام است می گوید: هنگام طواف خانه خدا دستم در دست امام صادق علیه السلام، بود که دیدم اشک از چشمان ایشان جاری است. ایشان رو به من کردند و فرمودند: من از خدایم در مورد «سدیر» و «عبدالسلام بن عبدالرحمن» تقاضایی دارم. (تقاضایم از خدا این است که) آنها را به

۱. معجم رجال الحدیث و تفصیل طبقات الرجال، ج ۹، ص: ۳۷

من ببخشد و آزادشان نماید.^۱ این روایت نشان از محبت امام علیه السلام به سدیر و عبدالسلام می باشد.

سدیر می گوید: روزی به جهت سوالی که داشتم نزد امام باقر علیه السلام شرفیاب شدم. عرض کردم که: از حسن بصری خبری به گوش من رسیده است که اگر صحیح باشد، پس انا لله و انا الیه راجعون (یعنی از شدت بزرگی اشتباه، کار ما تمام است). حضرت فرمودند چه شنیده ای؟ عرض کردم: شنیده ام که حسن بصری می گوید: «اگر مغزم از حرارت خورشید به جوش بیاید به سایه خانه طلافروش پناه نمی برم و اگر جگرم از شدت تشنگی تکه تکه گردد از خانه طلافروش تقاضای آب نمی کنم» (من این جملات را شنیده ام) در حالیکه شغل و منبع درآمد من همین طلافروشی است! گوشت و خون من با همین شغل رشد کرده است! با همین شغل به حج و عمره مشرف شده ام! در این هنگام امام محمد باقر علیه السلام نشستند و فرمودند: حسن دروغ گفته است، تو حساب و کتاب دریافت و پرداختت را دقیق انجام بده! و موقع نماز هر چه در دست داری رها کن و به نماز بایست! آیا نمی دانی که اصحاب

۱. رجال کشی ص ۲۱۰ فی ابی الفضل سدیر بن حکیم و عبدالسلام بن عبد الرحمن:

کهف صراف^۱ بوده‌اند!^۲

دانستنی‌های صنف

ساخت و فروش طلا و جواهر با وجود حدود ۷۵ هزار مغازه طلافروشی (خرده و عمده) در کشوریکی از مشاغل و کاسبی‌های جامعه ماست. طبق آمار منتشر شده، منبع درآمد بیش از ۵ میلیون نفر در کشور از ساخت و فروش و معاملات مرتبط با جواهرات است. در بین مصرف‌کنندگان جهان، ایران رتبه ششم را داراست که زینت و خودآرائی بیشترین سهم در کسب این رتبه را دارد. منابع آماري از وجود ۱۲۰ تن طلا در خانه ایرانی‌ها

۱. در این مورد اختلافات زیادی وجود دارد. عده‌ای می‌گویند که از ظاهر کلام امام علیه السلام می‌توان برداشت کرد که اصحاب كهف طلا فروش بوده‌اند بهمین دلیل امام بعنوان مثال از آنها نام برد. اما عده دیگری قائلند که منظور امام از صیافه، معنای لغوی آن بوده است. صراف یعنی کسی که خوب و بد را از هم جدا می‌سازد. اصحاب كهف هم صیافه کلام بوده‌اند یعنی کلام خوب را از بد جدا می‌ساختند. (الكافی (ط - الإسلامية)، ج ۵، ص: ۱۱۴، پاورقی)

۲. لأبي جعفر عليه السلام حديثٌ بلغني عن الحسن البصريِّ فإن كان حقاً فإنا لله وإنا إليه راجعون قال وما هو قلت بلغني أن الحسن البصريِّ كان يقول لوعلى دماغه من حرِّ الشمس ما استظل بحائط صيرفي ولو تفررت كبدُه عطشاً لم يستشق من دار صيرفي ماء وهو عملي وتجارتي وفيه نبت لخمى ودمي ومنه حجي وعمرتي فجلس ثم قال كذب الحسنُ خذ سواء وأعط سواء فإذا خصرت الصلاة فدع ما بيدك وانهض إلى الصلاة أما علمت أن أصحاب الكهف كانوا صيافة الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۵، ص: ۱۱۴

خبر می دهند^۱.

تبلیغات طلا و هدایت جامعه بسوی تجمل

وقتی هدف از کسب و کار انسانی که در اجتماع به سر می برد، رسیدن به رفاه و آسایش شخصی در زندگی باشد و چشم خود را بر روی دیگر اتفاقات ببندد ممکن است که به هم نوعان و هم شهریان خود آسیب بزند. انسانی که ملاک در ارزش و مقام را ثروت های مادی در نظر بگیرد قطعاً نمی تواند درد طبقه محروم و یا حتی متوسط جامعه را بچشد. انسان در اجتماع مانند یک عضو از بدن است. اگر یک عضو نخواهد که درد دیگران را بفهمد و برای آن راه حلی بیابد، نتوانسته است وظیفه خود را به خوبی انجام دهد و دیریا زود ممکن است که کل این بدن و جامعه رو به انحطاط برود و البته خود او هم یکی از اعضای آن خواهد بود که انحطاط دامن گیرش می شود.

طلا بعنوان گران ترین فلز، یکی از ابزارزینت و خودآرایی است. طبیعی است قیمت بالای آن سبب شده که در دسترس همگان قرار نگیرد. حال اگر عده ای از افراد جامعه که توانایی مالی خوبی دارند بواسطه دارایی شان فخرفروشی کنند، ممکن است موجب آزردن شدن خاطر

۱. <http://tabriztala.e-senf.com>

طبقات پایین‌تر جامعه شوند.

امروزه منافع شخصی، نوک پیکان کسب و کار قرار گرفته است. از هرترفندی برای افزایش درآمد استفاده می‌شود تا منابع مالی بیشتری را برای خویش گرد آورد. اگرچه ممکن است از نظر شرعی اشکالی نداشته باشد ولیکن از نظر اخلاق اجتماعی، بعضی رفتارها در شأن «جامعه اسلامی» نخواهد بود. تابلوهای بزرگ تبلیغاتی و یا پیام‌های بازرگانی رادیو و تلویزیون که پیام اشرافی‌گری و تجمل‌گرایی را فریاد می‌زند، چهره جامعه را بیش از آنکه شبیه به یک جامعه اسلامی نماید، شبیه شهرتجاری خواهد نمود که در کنار هر کاخ کوخی بنا شده است. کاخی از اوهام که واقعیتش فقط برای عده‌ایست و کوخی از حقیقت در پس نگاه‌های دوخته شده به این تصاویر خوب است به تبعات این‌گونه تبلیغات نیز توجهی بشود؛ حسرتی که بر دل یک خانواده بواسطه مشاهده تصاویر سرویس‌های طلا می‌نشیند فاصله طبقاتی را روز به روز بیشتر کرده و اعتماد بین طبقات را کاهش می‌دهد. البته این ساده‌ترین آسیبی است که می‌توان پیش‌بینی کرد والا اتفاقات سهمگین‌تری را در میان خانواده‌ها بدنبال خواهد داشت که خود نیازمند نوشته‌های بیشتری خواهد بود.

کنز یا احتکار طلا

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ می فرمایند: «هرکس بیش از چهل روز احتکار کند، بوی بهشت - که از مسیر پانصد سال شنیده می شود - بروی حرام خواهد بود.»^۱

احتکار یعنی اینکه طعام را حبس و جمع کند و انتظار بکشد که گران شود با اینکه مسلمین به آن احتیاج دارند و برای آنها ضروری است و کسی هم نیست که به مقدار کفایت مردم، برای آنها بذل نماید. بنابراین حبس کردن کالایی که برای مردم ضرورت ندارد و یا اینکه کسی هست که آن کالا را به مردم بفروشد، حرام نمی باشد گرچه مکروه است.

در تحریر الوسیله امام خمینی گفته اند که احتکار فقط در غلات چهارگانه (گندم، جو، خرما و کشمش) و روغن و زیتون وارد شده است و اجناس و کالاهای دیگر را شامل نمی شود. البته جمع کردن هر چیزی که مردم به آن نیاز دارند، کار مطلوب و شایسته ای نیست.^۲

همانطور که گذشت نقش طلا در اقتصاد یک کشور بسیار تعیین کننده می باشد تا اندازه ای که چاپ اسکناس متوقف بر منابع و ذخائر طلای آن کشور است. نقش دیگری که طلا بطور مستقیم یا غیرمستقیم ایفا

۱. بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۱۰۰ ۸۹ باب ۱۸ الاحتکار ص: ۸۷

۲. ترجمه تحریر الوسیله ج ۲ ص ۳۶۰

می‌کند تاثیر آن بر قیمت کالاهاى مورد نیاز زندگی است. بطوری که با بالا رفتن قیمت طلا بسیاری از قیمت‌ها نیز افزوده می‌شوند. در استفتاء کتبی که از دفتر حضرت آیه الله مکارم شیرازی صورت گرفت ایشان در مورد احتکار طلا فرموده‌اند: در صورتی که اثر بارز و روشنی در بقیه کالاها بگذارد اشکال دارد.^۱

کمینگاه ابلیس

وقتی که جایگاه دینی کسب و کار معلوم شد و دانستیم که کار عبادت است، مقام «کاسب» نیز روشن می‌گردد. او کسی که محبت خداوند به او تعلق گرفته است.^۲ شیطان نیز که از نزدیک شدن انسان‌ها به خدای متعال تنفر دارد، مدام تلاش می‌کند با دام‌هایی که بر سر راه بندگان می‌گستراند مانع رسیدن و نزدیک شدنشان به خدا شود.

اگر این شیطانِ دام‌گستر را صیاد و بندگان الهی را

۱. احتکار طلا چگونه است و احکام آن چیست؟ (با توجه به اینکه در حال حاضر تغییر در قیمت طلا، قیمت کالای ضروری زندگی مردم را تغییر می‌دهد).

ج: در صورتی که اثر بارز و روشنی در بقیه کالاها بگذارد، اشکال دارد.

استفتاء از آیت الله سیستانی: مورد احتکار نیست. (استفتاء ش ۴۹۹۸ س ۵)

۲. قال امیرالمؤمنین علیه السلام: «ان الله عزوجل يحب المحترف الامین» و فی روایة

اخری: ان الله تعالى يحب المؤمن المحترف» (کافی، ط اسلامیه، ج ۵،

ص ۱۱۳، باب صناعات).

شکار بدانیم، طبیعی است که اگر شکار از «دامهای متعدد» صیاد جان سالم بدر برد، هدف «تیر»های او قرار خواهد گرفت؛ همان تیری که می‌تواند شکار و صید را از پای درآورد.

قال ابو عبدالله عليه السلام: «التَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سَهَامِ ابْلِيسَ مَسْمُومٌ»؛
حضرت صادق عليه السلام می‌فرماید: نگاه حرام تیری از تیرهای سمی شیطان است).^۱

این تیری است که در کمین یکایک مسلمانان قرار داده شده و یکی از کمینگاه‌های اصلی او نیز طلافروشی است که بواسطه شغلشان ارتباط بیشتری با زنان نامحرم دارند. لذا بردارندگان این شغل لازم است خود را برای سپر گرفتن در برابر این هجوم آماده سازند:

دام سخت است مگریار شود لطف خدا

ورنه آدم نبرد صرفه ز شیطان رجیم^۲

از طرفی نیز این مجاهدت و ایستادگی بی‌اجرباقی نمی‌ماند، همانطور که امام راستگویان حضرت صادق عليه السلام در ادامه حدیث قبل می‌فرماید:

«مَنْ تَرَكَهَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَا لِعَيْرِهِ أَعَقَبَهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ طَعْمَهُ»؛

۱. من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۸.

۲. غزلیات حافظ

کسی که این نگاه حرام را برای خدا و نه چیز دیگر ترک نماید، خداوند متعال به او ایمانی عنایت می‌کند که طعمش را بچشد).

و اگر چنین باشد که هست، هیچ کس حاضر نیست که آن وعده لذت بخش و نعمت عظیم (طعم ایمان) را رها کند و خود را به نگاه حرام آلوده نماید.

آنکه صراف گهر شد ننهد هرگز

سنگ را در شهوار به یک میزان^۱

هیچ، آزاده نشد بنده تن، پروین

هیچ پاکیزه نیالود دل و دامان^۲

۱. ترازو

۲. قصیده ۳۱ پروین اعتصامی

فصل دوم

مسائل مالی طلا

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾

(بگو: زینت‌های خدا و روزی‌های پاکیزه‌ای را که برای بندگان پدید آورد، چه کسی حرام کرده؟! بگو: آنان در زندگی دنیا برای کسانی است که ایمان آورده‌اند [البته اگر چه غیر مؤمنان هم با آنان در بهره‌وری شریکند، ولی] در قیامت فقط ویژه مؤمنان است ما اینگونه آیات خود را برای گروهی که می‌دانند [و اهل دانش و بصیرت‌اند] بیان می‌کنیم).

بهره بردن از زینت‌های حلال دنیا مانند پوشیدن لباس‌های مناسب و یا سفارش آن به دیگران در سیره اهل بیت علیهم‌السلام نمونه‌های بسیار دارد. همانطور که در آیه

شریفه به آن اشاره شده است، این زینتها که در دنیا قرار دارد و انسان از آن استفاده می‌کند، در اصل برای مؤمنان در نظر گرفته شده است، و کسانی که به خدا و روز قیامت ایمان ندارند هدف اصلی خلقت زینتهای دنیا نیستند، بلکه در کنار مومنان می‌توانند بهره مند باشند.

در زمان حاضر از واضح ترین مصادیق زینت، طلا و جواهرات و زیورآلات است، و لکن این نعمت الهی که در اختیار انسان قرار گرفته است مانند بسیاری از نعمتهای دیگر، دارای حد و مرز و قوانینی است که رعایتش برای مومنین لازم و ضروری است.

ساخت طلا و جواهرات

طلا و جواهراتی که از معدن استخراج شده و قرار است بعنوان زینت در اختیار بندگان خدا قرار گیرد مراحل زیادی را طی می‌نماید تا به این شکل درآید. مدلسازی، ریخته‌گری، آبکاری، شستشو و ترکیب جواهرات با هم دیگر و مراحل دیگر بر جلوه‌نمایی و زیبایی این قطعات زینتی می‌افزاید.

قاچاق طلا

همانطور که گذشت طلا را با مشقت فراوان از معادن استخراج می‌نمایند و در چرخه خالص سازی و طرح و

دیگر مراحل آماده‌سازی قرار می‌گیرد تا اینکه بصورت یک قطعه زینتی یا پزشکی یا ... درمی‌آید.

متأسفانه در این بین عده‌ای بجای طی کردن مراحل قانونی، بدنبال تهیه طلای قاچاق می‌باشند که البته این مسئله تا حدود زیادی رواج یافته است و بنابراین اذعان برخی از طلافروشان اکثر طلاهای موجود در بازار بصورت قاچاقی خریداری شده‌اند. اصل مسئله قاچاق کار حرامی است ولیکن اگر هم اکنون مالکیت آن طلا و جواهرات معلوم باشد یعنی مشخص باشد که صاحب این قطعه طلا کیست، مانعی ندارد.^۱

پیرامون اشخاص استفاده کننده و محل و زمان استفاده‌ی از زیورآلات حد و مرزهایی یادآوری شده است. بهره‌مندی انسانها از برخی زیورآلات و جواهرات در بسیاری از موارد ستوده شده است و حتی در روایت امام حسن عسکری علیه السلام، در کنار نمازهای مستحبی و زیارت اربعین ابا عبدالله الحسین علیه السلام از علامات مومن شمرده شده است.^۲

۱. استفتاء کتبی از دفتر حضرت آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲ س ۸: س: به گفته برخی طلافروشان بسیاری از طلاهای موجود در بازار، به صورت قاچاق وارد بازار می‌شود. خرید و فروش این گونه زیورآلات چه حکمی دارد؟ ج: در صورتی که وضع آن مجهول نباشد، مانعی ندارد؛ هرچند کسانی که قاچاق کرده‌اند، مرتکب کار حرامی شده‌اند.

۲. الوافی ج ۴ ص ۱۷۷: روی عن أبي محمد الحسن بن علی العسکری علیه السلام

امام صادق علیه السلام دستی که در آن انگشتر عقیق باشد را محبوبترین دستی می داند که بسوی خدا بلند می شود^۱. ایشان در روایت دیگری می فرمایند:

«قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِنِّي لَأَسْتَحِي مِنْ عَبْدِ يَرْفَعُ يَدَهُ وَفِيهَا خَاتَمٌ فَيُرْوَجُ أَنْ أُرَدَّهَا خَائِبَةً»؛ (خداوند متعال فرمود: من شرم دارم که بنده ام را ناامید کنم با وجود اینکه دستش را (به دعا) بلند کرده در حالیکه انگشتر فیروزه به انگشتان اوست)^۲.

طلا می مردانه

اگرچه احکام استفاده از جواهرات و سنگهای قیمتی برای زن و مرد یکسان می باشد ولی تفاوتی که وجود دارد، حرمت استفاده مردان از طلا است. البته در مواردی برای زنان نیز استفاده از طلا بخاطر زینت حرام دانسته شده است و آن حالت احرام است^۳.

۱. أنه قال علامات المؤمن خمس صلاة الخميس وزيارة الأربعين والتختم باليمين وتغبير الجبين والجهر بسم الله الرحمن الرحيم. نشانه های مومن پنج تاست؛ پنجاه رکعت نماز روزانه، زیارت اباعبدالله الحسین علیه السلام در روز اربعین، انگشتر در دست راست نمودن، پینه بستن پیشانی (بواسطه سجده های طولانی) و بلند گفتن بسم الله الرحمن الرحيم در نمازها.

۲. هدایه الامه الی احکام الائمه ج ۳ ص ۱۲۷: قَالَ الصَّادِقُ علیه السلام: مَا رَفَعَتْ كَفَّ إِلَى اللَّهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ كَفَّ فِيهَا خَاتَمٌ عَقِيقِي.

۳. هدایه الامه الی احکام الائمه ج ۳ ص ۱۲۷

۴. تحریر الوسیله، ج ۲ ص ۲۱۵ سیزدهمین و چهاردهمین تروک احرام

پیرامون ساخت طلا نیز همین حکم وجود دارد زیرا فرموده‌اند: «ساخت جواهرات طلا اگر به منظور استفاده مردان باشد، حرام است و خرید و فروش آن به این قصد جایز نیست.»^۱

در خرید و فروش طلای مردانه می‌توان به این مسئله توجه داشت که هر قطعه زینتی طلا از دو بخش تشکیل شده است؛

۱- طلایی که در آن بکار رفته است (بدون توجه به شکل ظاهری).

۲- شکل ظاهری آن که محل استفاده آن را معین می‌نماید.

در معامله طلای مردانه آنچه حرام دانسته شده است، خرید و فروش، برای «استفاده مردان» است یعنی اینکه طلایی خریداری شود تا یک مرد از آن برای زینت استفاده نماید. اما اگر معامله‌ای که بر روی طلای مردانه صورت می‌گیرد بخاطر استفاده زینتی آن نباشد بلکه فقط جنبه مادی آن مدنظر باشد و پولی که پرداخت می‌شود فقط بخاطر ارزش ماده طلا باشد نه جنبه زینتی آن، حرمتی را در پی نخواهد داشت.^۲

۱. استفتائات آیه الله خامنه‌ای ۴۴۷، جامع المسائل آیه الله فاضل لنکرانی ج

ص ۲۴۱ سوال ۹۰۷

۲. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲ س ۹:

متأسفانه امروزه در بسیاری از ویتترین های طلافروشی، طلاهای مخصوص مردان به چشم می خورد. اگر به این نکته توجه داشته باشیم که پولی که از راه حرام وارد زندگی می شود چه انحرافات را ایجاد می نماید، قطعاً در این مسئله تجدید نظر خواهیم کرد. خرید و فروش با فروشنده طلای مردانه نیز از نظر اخلاقی تبعات خاص خودش را بدنبال دارد. از نظر شرعی نیز باید دقت کرد که اگر مقدار مال حرامی که از این راه به دست فروشنده طلای مردانه رسیده است فراوان باشد بطوریکه بصورت وسیع با اموال حلال او مخلوط شده باشد، خرید و فروش با این فروشنده جایز نمی باشد.^۱

بعد از ساخت نوبت به عرضه این کالای قیمتی می رسد که شرایطی برای خرید و فروش طلا و جواهرات ذکر شده است. برخی از این شرایط در تمام خرید و فروش ها جاری است و برخی از آنها نیز مختص به نوع خاصی از خرید و فروش های طلا می باشد.

س: ساختن طلای مردانه چه حکمی دارد؟ اجرتی که بابت ساخت آن اخذ می شود، چه حکمی دارد؟
ج: جایز نیست؛ فقط می توان پول را در مقابل ماده طلا گرفت و نباید از طلای مردانه استفاده شود.

۱. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲ س ۱۰:

س: خرید و فروش با فروشنده طلای مردانه چه حکمی دارد؟
ج: در صورتی که بدانید اموال او مخلوط با حرام وسیعی است، جایز نیست.

خرید و فروش طلا و نقره (بیع صرف)

به فروش طلا در مقابل طلا یا نقره در مقابل نقره بیع صرف گفته می‌شود و تفاوتی هم بین سکه و غیرسکه در آن نیست.^۱

ممکن است کلمه «صرف» شغل «صرافی» را به ذهن بیاورد در صورتیکه امروزه این دو اصطلاح با یکدیگر متفاوت هستند. صرافی‌های امروزه پول‌های متفاوت بین کشورها را تبدیل می‌نمایند، و بیع صرف که همان شغل طلافروشی است ارتباطی با تبدیل کردن پول ندارد. علت این تشابه نیز روشن است؛ در قدیم پول رایج بین مردم همان طلا و نقره‌ای بوده که در دستشان بصورت سکه وجود داشته است و هنگامی که قصد تبدیل آن را داشته‌اند به کسانی که شغل «صرافی» داشته‌اند مراجعه می‌کردند. با این کار هم طلا و نقره تبدیل می‌شد هم پول رایج آن زمان. با گذشت زمان طلا و نقره یا همان دینار و درهم جای خود را به پولهای کاغذی یا جنسهای دیگر دادند. به این ترتیب شغل صرافی یا همان تبدیل واحدهای پول به یکدیگر از شغل طلافروشی که بیع «صرف» می‌باشد جدا شده است.

اشتراک هر دو شغل در مسئله ربا سبب شده است که

۱. ترجمه تحریر الوسیله ج ۲ ص ۴۲۹

مراجع تقلید بحث پولهای کاغذی را نیز در کنار مباحث طلا و جواهرات یا در مباحث ربا ذکر نمایند که به اختصار اشاره‌ای می‌شود:

نکته: ارز و پولهای کاغذی

اگر معامله بر پولهای کاغذی که در زمان ما متعارف است از يك طرف یا دو طرف واقع شود (یعنی خرید و فروش خود پول بدون در نظر گرفتن ارزش اعتباری آن، چه يك نفر پولهای شخص دیگری را خریداری نماید یا دو نفر در مقابل پول یکدیگر پول بدهند) ظاهر آن است که احکام معامله صرف بر آنها جاری نمی‌شود، ولیکن اضافی گرفتن اگر به قصد فرار از ربا باشد، جایز نیست. پس کسی که می‌خواهد با سود قرض بدهد و برای فرار از ربا پولهای کاغذی را با اضافه گرفتن بفروشد کار حرامی کرده است و بیع هم باطل است. (یعنی بجای اینکه شرط کند که در مقابل صد هزار تومان، يك ماه دیگر صد و ده هزار تومان به من برگردان، می‌گوید: من کاغذ این صد هزار تومان را به صد و ده هزار تومان به تومی فروشم تا يك ماه دیگر مبلغ آن را بیاوری، که در اینصورت معامله‌ی حرام و باطلی انجام داده است).^۱

ولکن موضوع اصلی نگارش این کتاب معامله

۱. ترجمه تحریر الوسیله، ج ۲، ص: ۴۲۹

«صرف» یا همان خرید و فروش طلا و نقره است؛ این چنین معامله‌ای شرایطی دارد که بیان می‌شود:

شرایط معامله طلا و نقره

شرط اول

در معامله‌ای که طلا در مقابل طلا یا نقره در مقابل نقره خرید و فروش می‌شود باید طلا و نقره و عوض در مجلس تحویل داده شوند یعنی باید فروشنده و خریدار پیش از آن که از یکدیگر جدا شوند، جنس و عوض آن را به یکدیگر تحویل دهند و اگر هیچ مقدار از چیزی را که قرار گذاشته‌اند تحویل ندهند، معامله باطل است^۱. اما اگر طلا یا نقره بطور کامل تحویل داده نشود (یعنی بعضی آن تحویل داده شود)؛ در این صورت معامله در بخشی از آن که تحویل داده شده است صحیح است و در باقیمانده باطل می‌باشد.^۲

نکته مهم: بنابر مسئله‌ای که ذکر شد، خرید و فروش

۱. توضیح المسائل امام، م ۲۰۱۰.

آیه الله بهجت ۱۶۵۴: اگر مقداری تحویل داده شد، معامله نسبت به آن مقدار صحیح و ثابت است.

آیه الله مکارم ۱۸۱۰ و آیه الله سیستانی ۲۰۸۰ و آیه الله فاضل ۱۵۵۸: اگر فقط مقداری از آن را تحویل دهند معامله فقط به همان مقدار صحیح است و

طرف مقابل می‌تواند معامله را فسخ کند

۲. ترجمه تحریر الوسیله ج ۲ ص ۴۲۹

طلابه طلا یا نقره به نقره بصورت نسیه^۱ و سلف^۲ جایز نیست.^۳ اما نسیه‌ی طلا در مقابل پول اشکال ندارد.^۴

شرط دوم

اگر طلا در مقابل طلا و یا نقره در برابر نقره خرید و فروش شود باید در وزن مساوی باشند و فروش طابه طلا به طالی بیشتر یا کمتری فروش نقره به نقره بیشتر یا کمتر جایز نیست و معامله حرام و باطل است.^۵ این حکم فقط در موردی نیست که هر دو طلا یا هر دو نقره مرغوب باشند، بلکه اگر یکی مرغوب و دیگری کهنه و شکسته باشد نیز این حکم جاری است و باید وزن هر دو مساوی باشد.^۶ اما اگر طلا را به نقره یا نقره را به طلا بفروشند اگر وزن یکی از آنها بیشتر باشد معامله صحیح می‌باشد.^۷

۱. جنس را بگیرد ولی بعدا عوضش را بیاورد.

۲. (پیش فروش) عوض را بدهد تا بعدا جنس را تحویل بگیرد.

۳. استفتائات مقام معظم رهبری سوال ۱۶۰۰

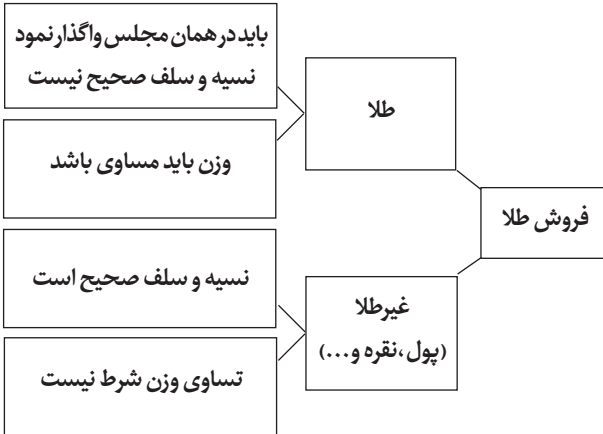
۴. استفتاء ۱۱۵ حضرت امام خمینی

۵. توضیح المسائل امام، م ۲۰۰۸

۶. استفتائات آیه الله بهجت ۴۳۰۷

۷. توضیح المسائل امام، م ۲۰۰۹

نمودار خلاصه مطالب:

توجه: نمودار بالا در مورد معامله نقره با نقره و نقره با غیر نقره نیز می‌آید.

فاکتور

سند مالکیتِ يك قطعه طلا یا جواهرزینتی، فاکتوری است که در اختیار خریدار قرار می‌گیرد و لکن عموم مردم نسبت به محاسباتی که برای به دست آوردن قیمت نهایی طلا در فاکتور ثبت شده است اطلاع کافی ندارند. البته این بی‌اطلاعی نقصی در صحت معامله وارد نمی‌کند بلکه «اگر مطمئن به صحت آن باشد، مانعی ندارد»^۱

۱. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، م ۱۰.

فروش طلای بدون فاکتور اشکال ندارد ولی اگر در عرف، معامله بدون فاکتور، معامله شیء مجهول محسوب شود، معامله اشکال دارد»^۱

جدا کردن نگین زیورآلات

طلافروشان هنگام فروش زیورآلات طلا که نگینی غیر از طلا (پلاستیک، شیشه و ...) دارند، نگین را نیز وزن می‌کنند و جزء قیمت به حساب می‌آورند لکن هنگام خرید ابتدا آن نگین‌ها را جدا کرده و سپس وزن می‌کنند و نگین‌ها را جزء قیمت به حساب نمی‌آورند. از آنجا که این کار با رضایت مشتری انجام می‌شود حرمت شرعی ندارد ولی از انصاف به دور است و می‌تواند مصداق گرانفروشی باشد^۲. بنظر می‌رسد که سود جویی، موجب

س: آیا جهل مشتری نسبت به محاسبات در فاکتور فروش طلا، به معامله آسیب می‌زند؟

ج: اگر مطمئن به صحت آن باشد، مانعی ندارد.

آیه الله سیستانی: مهم این است که عوض و معوض معلوم باشد. استفتاء ش ۴۹۹۸، س ۱.

۱. استفتاء کتبی از دفترآیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، س ۷.
س: فروش طلای بدون فاکتور با توجه به اینکه از نظر قانون باید با فاکتور باشد، چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که در عرف بدون فاکتور مجهول محسوب شود، معامله اشکال دارد.

۲. استفتاء شفاهی از دفترآیه الله وحید خراسانی و استفتاء کتبی از دفترآیه الله مکارم شیرازی، و استفتاء کتبی از دفترآیه الله صافی گلپایگانی (با اطلاع

این عمل برخی طلافروشان می شود و لکن در روایتی از امیرالمومنین علیه السلام اینگونه آمده است که: چه بسا [بهره] اندک که سودمند است و چه بسا [بهره] بسیار که زیانبار است.^۱

• پرسش و پاسخ (تبدیل شمش به زیورآلات)

س. زرگرها در مقابل ساخت و تبدیل شمش به زیورآلات، مزدی معین می پردازند، سپس همان طلای ساخته شده را در مقابل وزن مساوی از طلای شمش، با اضافه‌ی اجرت ساخت بیشتر به دیگری می فروشند، آیا چنین معامله‌ای صحیح است؟.

ج. اگر ثمن (آن چیزی که در مقابل خرید کالا پرداخت می شود) معامله پول باشد، یا اجرت ساخت را جداگانه

طرفین از مقدار آن و یا با مصالحه اشکالی ندارد.

استفتاء از آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، م ۴:

س: طلافروشان هنگام فروش زیورآلاتی که نگینی غیر از طلا دارند، نگین را هم وزن می کنند و جزء قیمت طلا به حساب می آورند لکن هنگام هنگام خرید ابتدا آن نگین ها را جدا کرده و سپس وزن می کنند و نگینها را جزء قیمت به حساب نمی آورند.

الف) محاسبه نگینهای غیر طلا هنگام فروش زیورآلات چه حکمی دارد؟

ب) جدا کردن نگین ها برای خرید چه حکمی دارد؟

ج: در صورت توافق طرفین مانعی ندارد ولی سزاوار است انصاف را رعایت کنند.

استفتاء آیه الله صافی: دقیقاً همان سوال بالا و جواب مذکور در پاورقی.

استفتاء ش ۱۷۲، تاریخ ۹/۲/۹۳ س ۵.

۱. خطبه ۱۱۴ نهج البلاغه

بدون ارتباط به عوضین معامله بگیرد، اشکال ندارد.^۱

تعمیر طلا

همانطور که خرید و فروش طلا و جواهرات یکی از راه‌های کسب بشمار می‌آید، تعمیر آنها نیز از مشاغل جامعه ما می‌باشد. اتفاقات جالبی در تعمیر جواهرات و سنگهای قیمتی رخ داده است که برخی از آنها بصورت داستان به ما رسیده است؛

ماجرای یونس نقاش

امام هادی علیه السلام در سامرا همسایه‌ای داشت بنام یونس نقاش. او اگرچه کارش نقش کردن و حکاکی بر روی سنگهای قیمتی بود ولی بسیاری از اوقات برای خدمت به امام علیه السلام به محضر ایشان مشرف می‌شد. يك روز با حال پریشان وارد خانه حضرت شد و عرض کرد: ای سرور من! وصیت می‌کنم که با اهل بیت من خوب رفتار کنید! حضرت فرمود: مگر چه خبر است؟ و تبسم می‌کرد. عرض کرد که: «موسی بن بغا^۲ يك نگین گرانبها به من داد تا آن را نقش کنم، ولی هنگام کار، این نگین با ارزش دو تکه شد. فردا هم باید آن را تحویل دهم. اگر این بغا این نگین

۱. استفتائات آیه الله بهجت ۴۰۷۱

۲. موسی بن بغا کان من الأتراك من أمراء المهدي والمعتمد بحارج ۸۲ ص ۲۴۹ باب ۳۳ قنوتات طویله

شکسته را ببیند یا هزار شلاق به من می‌زند و یا اینکه مرا خواهد کشت.» حضرت فرمود: «به خانه‌ات برگرد، تا فردا خبر خوبی می‌شنوی!»

صبح فردا یونس نزد امام حاضر شد و عرض کرد که «از طرف ابن بغا برای پس گرفتن نگین آمده‌اند» حضرت فرمود: «نگران نباش. خبر خوبی خواهی شنید!» یونس گفت: «در جواب درخواست آنها چه بگویم؟» حضرت فرمودند: «بروبه حرفهایشان گوش بده، چیزی غیر از خوبی نخواهی شنید.»

یونس نقاش رفت و بعد از زمانی خندان برگشت و عرض کرد: «ای آقای من! وقتی نزد موسی بن بغا رسیدم به من گفت: «همسران من بخاطر آن نگین با هم اختلاف کرده‌اند، اگر ممکن است آن نگین را دو تکه کن تا اختلافشان برطرف شود.» حضرت با شنیدن این سخن خدا را حمد کرد و فرمود: «تو در جواب او چه گفتی؟» عرض کرد: «گفتم به من مهلت بده تا در این مورد فکر کنم.» حضرت فرمود: «خوب جواب گفتی.»^۱

خرده‌های طلا

هنگام تعمیر زیورآلات طلا در اثر ساییدن یا ضربه

۱. منتهی الآمال، شیخ عباس قمی، ج ۳، ص: ۱۸۴۸

زدن قدری از طلا بصورت خرده طلا در می آید. از آنجایی که همان خرده ها هم دارای ارزش مالی می باشند لازم است بدانیم که مالک آن خرده های طلا، مشتری است و تعمیرکار نمی تواند آن ها را برای خودش بردارد. البته اگر مشتری اجازه دهد که در این صورت جزء درآمدهای تعمیرکار محسوب می شود و خمس دارد.^۱

ربا

علت حرام بودن فروش طلا به طلا یا نقره به نقره به همراه اضافه را «مسئله ربا» دانسته اند. مباحث تفصیلی ربا در کتاب های دیگر بطور دقیق مورد بررسی قرار گرفته است ولیکن لازم است که در این جا نیز گزیده ای از این موضوع مهم بیان شود:

﴿يَمْحَقُ اللَّهُ الرَّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ

۱. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، س ۵. س: هنگام تعمیر زیورآلات طلا، در اثر ساییدن و ضربه زدن قدری از طلا به صورت خرده طلا در می آید. وظیفه تعمیرکار در این گونه موارد چیست؟ یعنی آیا وظیفه دارد به مشتری اطلاع دهد؟ آیا این خرده های طلا شامل خمس می شود؟ اگر مشتری خرده های طلای تعمیر شده را درخواست نکرد، چه حکمی دارد؟

ج: خرده طلا متعلق به مشتری است؛ مگر اینکه اجازه دهد و در این صورت جزء درآمدهای فروشنده می شود و خمس دارد.

آیه الله سیستانی: اگر مطمئن به رضایت باشد، اشکال ندارد. استفتاء ش ۴۹۹۸، س ۲.

كَفَّارًا تَمِيمًا؛^۱ (خدا «ربا» را نابود می‌کند، و صدقات را فزونی می‌دهد و خدا هیچ ناسپاس بزه‌کاری را دوست ندارد).

در تحریر الوسیله حضرت امام خمینی رحمته الله علیه ربا را بر دو قسم «ربای قرضی» و «ربای معاملی» ذکر کرده‌اند که تعریف هر کدام بصورت جداگانه می‌آید:

ربای قرضی

مالی را به عنوان قرض به کسی پرداخت کند به شرط اینکه وام گیرنده بیشتر از مقداری را که گرفته است بازگرداند. فرقی نمی‌کند که پول بیشتری بگیرد یا اینکه شرط کند که کاری برای او انجام دهد مثلاً در مقابل ده هزار تومان، ده هزار تومان برگرداند و یک پیراهن نیز برای او بدوزد، در این صورت نیز این معامله حرام و باطل است و همچنین اگر شرط نشده باشد ولی بنا بر پرداختن اضافه باشد ربا و حرام است.

البته اگر در ابتدا زیاده را شرط نکنند و بنا بر پرداختن اضافه نباشد، اما هنگام پرداخت، آنکسی که قرض گرفته است، بیشتر از آنچه گرفته است برگرداند نه تنها حرام نیست بلکه مستحب نیز می‌باشد.^۲

۱. بقره ۲۷۶

۲. توضیح المسائل مراجع ۲۲۸۳

ربای معاملی

در رساله حضرت امام خمینی رحمه الله علیه ربا را اینگونه تعریف نموده اند: «اگر مقداری از جنسی را که با وزن یا پیمانہ می فروشند به زیادتر از همان جنس بفروشد، مثلاً یک من گندم را به یک من و نیم گندم بفروشد، ربا و حرام است.»^۱ «اگر چیزی را که اضافه می گیرند غیر از جنسی باشد که می فروشد، مثلاً یک من گندم را به یک من گندم و ده تومان پول بفروشد باز هم ربا و حرام است، بلکه اگر چیزی زیادتر نگیرد ولی شرط کند که خریدار عملی برای او انجام دهد، ربا و حرام می باشد.»^۲ بطور کلی اگر شرط کنند که بیش از مقدار فروخته شده یا قرض داده شده برگردانده شود، و عبارت دیگر سود پرداخت شود، معامله حرام و باطل است و فرقی نمی کند که هر دو طرف راضی باشند یا نباشند.^۳

«حتی اگر یکی از دو جنس سالم و دیگری معیوب، چنانچه بیشتر از مقداری که می دهد، بگیرد باز هم ربا و حرام است»^۴. در محل بحث نیز همین قاعده جاری است یعنی اگر «طلای ساخته را بدهد و بیشتر از آن طلای

۱. توضیح المسائل امام، م ۲۰۷۲

۲. توضیح المسائل امام، م ۲۰۷۳

۳. توضیح المسائل مراجع ۲۲۸۳

۴. همان

نساخته بگیرد ربا و حرام می باشد»^۱.

با توجه به این حکم حضرت امام که «اگر جنس یکی خوب و جنس دیگری بد باشد یا با یکدیگر تفاوت قیمت داشته باشند، چنانچه بیشتر از مقداری که می دهد، بگیرد باز هم ربا و حرام است»^۲ می توان گفت: تفاوت عیار در طلا مانع ربا بودن در تفاوت وزن نمی شود. یعنی اگر ده مثقال طلای ۲۴ عیار در مقابل دوازده مثقال طلای ۱۸ عیار قرار گیرد باز ربا و حرام خواهد بود. اگر چه می توان برای فرار از ربا، دو معامله جداگانه انجام دهند.^۳ یعنی در یک معامله طلای ۲۴ عیار خریداری شود و در مقابلش چیزی غیر از طلا پرداخت شود. با اتمام معامله اول می تواند در معامله دیگری طلای ۱۸ عیار را بفروشد و در مقابلش چیزی غیر از طلا دریافت نماید.

نکته قابل توجه این است که وزن یا پیمانانه برای ربا شرط شده اند پس معلوم می شود که در اشیائی که خرید و فروش آنها بصورت عددی یا متری است، اضافه گرفتن موجب ربا نمی شود همانطور که گفته شده است: «چیزی

۱. همان

۲. توضیح المسائل امام، م ۱۹۶۴

۳. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، س ۶.

س: راه فرار از ربای تعویض طلا با دو عیار مختلف چیست؟

ج: دو معامله جداگانه انجام می دهند.

را که مثل پارچه به صورت متری می فروشند، یا چیزی را که به صورت عددی معامله می کنند، اگر مقداری را بفروشد، ولی زیادتر از آن را بگیرد (مثلاً یک تخته فرش بزرگ را با دو تخته فرش کوچکتر معامله کند) اشکال ندارد.^۱

• پرسش و پاسخ (وظیفه رباخوار)

س ۱- چنانچه ربا خوار، مالی را از راه ربا برده باشد، چگونه باید با او رفتار گردد؟

س ۲- در صورتی که مال به ربا رفته، صاحب داشته باشد آیا باید مال به صاحب اصلی برگردد یا خیر؟ و در غیر این صورت چه باید کرد؟

ج- ربا حرام است ربا خوار باید از گناه گذشته توبه نماید و آنچه را که بابت ربا گرفته ضامن است باید به مالک آن برگرداند و اگر نزاعی در بین باشد رسیدگی به آن موکول به محاکم قضائی است.^۲

معنای بطلان معامله

همانطور که در انتهای مسئله ربای قرضی آمده است معاملاتى که در آنها ربا باشد از نظر شرعى، حرام و باطل هستند. لازم است که روشن شود منظور از حرمت و بطلان

۱. توضیح المسائل امام، مسأله ۱۹۶۷

۲. استفتائات امام ج ۲ ص ۱۴۱

چیست؟

یعنی اینکه آن آثاری که در معامله صحیح وجود دارد در معامله باطل نیست؛^۱ به این معنا که در معامله صحیح انسان مالک آن کالایی می‌شود که خریداری کرده است و لکن در معامله باطل این اتفاق نمی‌افتد، بعبارت دیگر آنچه را بابت ربا گرفته است ضامن است که به صاحبش برگرداند^۲ و تا زمانیکه آن را برنگردانده است نمی‌تواند در آن مال تصرف کند^۳ و هرگونه تصرف او حرام می‌باشد. البته اگر از یافتن صاحب مال مأیوس و ناامید شده است می‌تواند از طرف او آن مال را به فقرا صدقه دهد.^۴

قرض دادن طلا

﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾^۵ (کیست که به خدا وامی نیکو دهد تا خدا آن را برای او دوچندان کند و او را پاداشی نیکو و باارزش باشد؟)

از داد و ستدهای رایج بین مردم، مسئله قرض می‌باشد

۱. فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم‌السلام) ج ۲ ص ۱۱۳ کلمه بطلان

۲. استفتائات حضرت امام ۱۶۱.

۳. استفتائات حضرت امام ۱۶۲.

۴. استفتائات حضرت امام ۱۶۴.

۵. حدید - ۱۱

که اسلام آن را برای ریشه کن کردن ربا قرار داده است. بر خلاف کسانی که سود حاصل از ربا را رشد مالی و یک خرید و فروش ساده می‌پندارند^۱، خداوند متعال آن را خسران و ضرر برشمرده و از نمونه‌های شیطان زدگی دانسته است.^۲

نگاه اجتماعی اسلام به یاری و کمک کردن برادران دینی سبب می‌شود تا ربا در جامعه مسلمانان از بین رفته و قرض الحسنه جای آن را بگیرد. اینکه چرا در آیات قرآن از قرض دادن به قرض حسن (نیکو) تعبیر شده و آن را «قرض دادن به خدا» (یقرض الله قرضا حسنا) خوانده اند، خود گویای نکات مهم و ظریفی است که از بحث خارج است، ولیکن با نگاه به روایاتی که عظمت مومن و آبروی او را مطرح می‌کند می‌توان به گوشه‌هایی از اهمیت مسئله قرض الحسنه پی برد.

مدارا با بدهکاران

گذر از پل صراط با سرعت برقی که چشمها را خیره میکند، پاداش عمل کسی قرار داده شده است که با

۱. ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلَ الرِّبَا﴾. این بدان سبب است که آنها گفتند:

بی‌تردید داد و ستد نیز مانند رباست (بقره ۲۷۵)

۲. ﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَتَّخِذُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ﴾ کسانی که ربا می‌خورند، (در میان مردم) قیام و رفتاری ندارند مگر مانند رفتار کسی که شیطان او را به برخورد خود دیوانه کرد (بقره ۲۷۵)

قرض گیرنده مدارا نموده است.^۱ حتی در روایتی از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام نقل شده است که من قرض دادن مالی را بیشتر از صدقه دادن آن مال دوست دارم.^۲ اگر قرض گیرنده در پرداخت قرض خود تاخیر کند و قرض دهنده او را ملامت نکند، به تعداد روزهای به تاخیر افتاده، ثواب صدقه برای او نوشته می شود.^۳

قرض دادن طلا عملی است که بیشتر در بین بازاریان و گاهی موارد در بین بانوان به چشم می خورد که نمی توان گفت از فضیلت های قرض بی بهره است. ولكن اطلاع از احکام قرض بر کسی که می خواهد این کار را انجام دهد لازم است. وقتی کسی مالی را قرض می دهد، می خواهد که اصل مال به او بازگردانده شود نه اینکه اصل مال از بین برود. بنابراین در طلا اگر همان قطعه بازگردانده شود که معمولاً بین مصرف کنندگان به اینگونه است، مانعی ندارد ولكن اگر همان قطعه طلا برگشت داده نشود دیگر قرض بر آن اطلاق نمی گردد.^۴

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۸، ص: ۳۳۱
۲. سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَام يَقُولُ لَأَنْ أُقْرِضَ قَرْضاً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِمِثْلِهِ. وسائل الشیعة، ج ۱۸، ص: ۳۳۰
۳. مَنْ أُقْرِضَ قَرْضاً وَضَرَبَ لَهُ أَجْلاً - فَلَمْ يُؤْتِ بِهِ عِنْدَ ذَلِكَ الْأَجْلِ - كَانَ لَهُ مِنَ الثَّوَابِ فِي كُلِّ يَوْمٍ يَتَأَخَّرُ عَنْ ذَلِكَ الْأَجْلِ - بِمِثْلِ صَدَقَةِ دِينَارٍ وَاحِدٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ. وسائل الشیعة، ج ۱۸، ص: ۳۳۰
۴. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، سوال ۱۹.

• پرسش و پاسخ (نوسان قیمت طلا)

اگر قیمت طلا، نقره یا پولی که قرض داده شده است طی این چند روز بیشتر یا کمتر شود، وظیفه چیست؟ مراجع عظام تقلید در پاسخ می‌فرمایند: اگر همان مقداری را که قرض گرفته است پس بدهد کافیهست و لازم نیست که ما به التفاوت پرداخت نماید (ضامن اختلاف قیمت طلا نمی‌باشد). البته اگر طرف گیرنده راضی بود که یک چیز اضافه ای هم بپردازد، اشکالی ندارد^۱. در اینجا باید توجه داشت که این عمل با ربا فرق دارد زیرا از ابتدا شرط نکرده‌اند که قرض گیرنده چیزی اضافه پرداخت کند.

عاریه طلا

در این بخش از مطلب بنظر می‌رسد لازم است ابتدا تفاوت عاریه با قرض و ودیعه (امانت) توضیح داده شود و سپس وارد اصل مطلب شویم:

س: قرض طلا (نه اجاره و ودیعه و عاریه) چه حکمی دارد؟ با توجه به انی که عین مال موجود نیست.

ج: قرض و عاریه در جایی است که عین مال موجود باشد.

۱. امام خمینی مسئله ۲۱۶۵. آیه الله العظمی مکارم باید همان مقدار را که گرفته پس بدهد، خواه قیمت آن کم شده باشد یا زیاد. توضیح المسائل، م ۱۹۴۶

تفاوت عاریه با قرض

عاریه، عقدی است که به موجب آن، عاریه دهنده مال خود را در اختیار دیگری قرار می‌دهد، تا از آن استفاده مجانی کند. در عاریه، برخلاف قرض، اصل مال از ملکیت صاحب آن خارج نمی‌شود و عاریه گیرنده تنها اجازه استفاده حلال از مال را دارد؛ البته استفاده‌ای که موجب از بین رفتن اصل مال نگردد. به همین جهت، عاریه تنها در جایی صحیح است که با استعمال، اصل شیء از بین نرود، مانند عاریه ظروف، فرش و وسایل نقلیه؛ اما در چیزهایی که با مصرف از بین می‌روند، مثل نان، میوه و غذا، عاریه صحیح نیست.

در قرض، به محض تحویل گرفتن مال، قرض گیرنده مالک شیء می‌شود و می‌تواند هر نوع تصرفی را در آن انجام دهد. پس می‌توان اشیایی را قرض داد که با مصرف از بین می‌روند. در قرض، فرد با گرفتن قرض، ضامن مثل یا قیمت می‌گردد، چه از آن شیء استفاده کند یا نکند و چه اصل شیء باقی بماند یا از بین برود.

در عاریه گرفتن کالاهای معمولی اگر مال در دست عاریه گیرنده تلف شود، در صورتی که تعدی و تفریط نکرده باشد ضامن نیست؛ مگر این که در متن عقد، شرط ضمان شود، ولی در عاریه طلا و نقره ضامن است مگر اینکه شرط عدم ضمان شود.

تفاوت عاریه با ودیعه (امانت)

همانطور که گذشت استفاده از منافع شیء در عاریه اشکال ندارد ولی در ودیعه این امکان وجود ندارد؛ یعنی در عاریه اجازه داده می‌شود که از کالا استفاده و بهره برداری شود اما در ودیعه این اجازه داده نمی‌شود بلکه کسی که مالی را به ودیعه نزد دیگری قرار می‌دهد، به جهت این است که او را مورد اعتماد دانسته لذا مال را فقط برای نگهداری در اختیار او قرار می‌دهد و بنای بر پرداخت اضافه هم نبوده است.

عاریه طلا و نقره

عاریه دادن طلا و نقره برای استفاده حرام جایز نیست. مثلاً کسی گردنبندی را به زنی عاریه دهد تا خود را در جشن مختلط با نامحرم زینت کند؛ در این صورت کار حرامی مرتکب شده است.

در مورد ضمانت نگهداری این عاریه گفته شده است که: اگر در نگهداری عاریه کوتاهی نکند و در استفاده از آن زیاده روی نکند و بطور اتفاقی از بین رود، باید عوض آن را بدهد مگر آنکه از همان ابتدا شرط کرده باشند که اگر تلف شد، کسیکه عاریه گرفته است ضامن نباشد. اما اگر اصلاً شرط نکرده باشند که در صورت تلف، ضامن هست یا خیر؛ در این صورت حتی اگر در نگهداری کوتاهی هم

نکرده باشند، باز ضامن است و باید عوض آن را بدهد.
 نکته: آیه الله فاضل لنکرانی می فرماید: عاریه دادن چیزی برای استفاده حرام از آن جایز نیست بنابراین عاریه دادن انگشتر طلای مردانه به مرد جایز نیست. بلی اگر همین انگشتر را برای کاری غیر از زینت کردن مرد بگیرد مانعی ندارد.^۱

اجاره طلا

یکی از معاملاتی که بر طلا صورت می گیرد «اجاره» است. اجاره یعنی اینکه منافعی که يك کالا دارد در مقابل يك عوض واگذار شود.^۲ مانند همین خانه های اجاره ای که در بین مردم رایج می باشد. به این صورت که مالک خانه، منافع و بهره برداری از این خانه را برای مدت معلومی در مقابل مبلغ معلومی به دیگری واگذار می نماید. نکته ی قابل توجه این است که اصل کالا در اجاره باقی است. مثلاً کسی که خانه ای را اجاره گرفته است نمی تواند خانه ی دیگری را به صاحبخانه بازگرداند بلکه باید همان خانه ای را که اجاره نموده است بازگرداند. این معامله بر روی طلا نیز اتفاق می افتد. یعنی طلائی را به دیگری واگذار می کنند که در مدت معلومی از منافع

۱. توضیح المسائل، مسأله ۱۸۳۴

۲. فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام) ج ۱ ص ۲۳۵

آن بهره‌مند شود و در برابر این بهره‌مندی، علاوه بر اصل مال، مبلغی را به عنوان اجاره، به مالک اصلی پرداخت نماید.

مثلاً خانمی برای رفتن به مجلس شادی به زیور طلا نیاز دارد و از طلافروش، برای مدت معینی - مثلاً برای یک شبانه‌روز - اجاره می‌کند و عین آن را همراه با اجاره آن به طلافروش برمی‌گرداند.

مثال‌های دیگری نیز می‌توان ذکر نمود: طلافروشی مقداری طلا به مدت یک سال اجاره می‌کند تا در ویتترین مغازه قرار دهد و با این کار جلب مشتری نماید. در این مثال اصل مال که طلا هست باقی است و تفاوتی نکرده است، در این صورت اجاره طلا جایز است و اشکالی ندارد. مثالهای ذکر شده وجود اجاره طلا در بین طلافروشان را بیان نمود. برای اجاره طلا در بین مشتریان و مصرف‌کنندگان نیز می‌توان از این مثال استفاده کرد که عده‌ای از بانوان برای شرکت در مراسم جشن از دوستان و همسایگان خود قطعات زینتی طلا را اجاره می‌کنند تا در روز مشخصی آن را بازگردانند و البته در قبال این کار مبلغی را نیز پرداخت نمایند. به این کار نیز اجاره طلا گفته می‌شود و اشکالی هم ندارد زیرا همانطور که گفته شد اصل مال که طلا است باقی است.

• استفتا

استفتائی در این زمینه از آیه الله بهجت شده است که از نظرتان می‌گذرد:

س: طلا ساز، یک کیلو طلا را یک ساله اجاره می‌کند که با آن معاملات انجام دهد و آخر سال یک کیلو را با اجرت آن پس بدهد، آیا چنین اجاره‌ای صحیح است؟ راه شرعی را در صورت عدم صحت آن، بیان فرمایید.

ج: این اجاره باطل است؛ زیرا در اجاره باید عین مال

۱. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله صافی گلپایگانی:

س: اجاره دادن طلا چه حکمی دارد؟

الف) به این معنی که طلا را اجاره می‌دهند که یک شب استفاده شود و در روز بعد برگردانده شود.

ب) به این معنا که یک زرگر به زرگر دیگری یک کیلو طلا اجاره می‌دهد تا سال دیگر آن را پس بگیرد. لکن زرگر دوم سال بعد یک کیلو طلای دیگری به او تحویل می‌دهد. با توجه به اینکه در اجاره باید عین مال اجاره برگردانده شود، این کار چه حکمی دارد؟

ج الف): فرض سوال اشکالی ندارد.

ج ب): اجاره باطل است. استفتاء ش ۱۷۲، تاریخ ۹۳/۲/۹ س ۱.

نظر آیه الله مکارم شیرازی:

ج الف و ب): در صورتی که عین همان طلاها را بازنگردانند، اجاره مفهومی ندارد. راه صحیح آن است که شخص خواهان اجاره، یک کیلو طلا از طلا فروش به قیمت مثلاً یک میلیون و دویست هزار تومان در ذمه خود خریداری کند و طلا را تحویل بگیرد و بدهی در ذمه اوست. سپس یک کیلو طلا به صورت تحویل یک سال (سلف) به طلافروش در مقابل یک میلیون از آنچه در ذمه اوست را بفروشد که در راس سال یک کیلو طلا به او بدهد و دویست هزار تومان باقیمانده در ذمه را نیز بپردازد. استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، ۱۴م

باقی باشد که در اینجا باقی نیست؛ ولی راه حلّیت آن به این صورت می‌شود که آن سود و اجرتی را که می‌خواهد در طول سال بدهد، در مقابل جنسی کم ارزش معامله کند، به شرط این که یک ساله یک کیلو طلا را به عنوان قرض بگیرد.^۱

گنج و معدن

گنج: به مالی می‌گویند که در زمین، دیوار یا درخت یا هر جای دیگر، «توسط انسان» پنهان شده باشد؛ مانند کوزه و ابزار و وسایل قدیمی که اکنون قیمتی شده‌اند و یا اشیاء گرانبهایی که در گذشته هم ارزشمند بوده است، مانند سکه و سنگهای تراشیده.^۲

معدن: اموال ارزشمندی است که در زمین یا کوه یا شبیه اینها نهفته است و «آفریده خداست» نه اینکه انسانی آن را مخفی کرده باشد.^۳

امام رضا علیه السلام در روایتی گنج و معدن را شامل خمس

۱. استفتائات آیه الله بهجت ۴۳۱۹

۲. برداشت از رساله آیه الله العظمی مکارم شیرازی مسأله ۱۵۳۴

۳. المعدن: هو ما استخرج من الأرض ممّا كانت أصله، واشتمل علی خصوصيّة يعظم الانتفاع بها، وإليه يرجع ما فی المسالك من أنّها: «هی البقاع التي أودعها الله شيئاً من الجواهر المطلوبة». (معجم فقه الجواهر، ج ۵، ص: ۴۶۳)

دانسته اند.^۱

خمس گنج و معدن

وقتی گنجی پیدا می شود، ابتدا مخارجی که برای پیدا کردن گنج هزینه شده است را کسر کرده و بعد اگر ارزش آن به ۱۰۵ مثقال نقره معمولی یا ۱۵ مثقال طلای معمولی^۲ برسد شامل خمس می شود که در این صورت باید یک پنجم آن را به عنوان خمس پرداخت کند. معدن هم اگر به همین اندازه ارزش داشته باشد، بنابر احتیاط واجب خمس به آن تعلق می گیرد.^۳

حکم گنجهای متعدد

اگر در ظرف های متعددی که در «یکجا» دفن شده مالی پیدا کند که قیمت آنها روی هم رفته ۱۰۵ مثقال معمولی نقره یا ۱۵ مثقال معمولی طلا باشد، باید خمس آن را بدهد.

اگر در «چند جا» گنج پیدا کند، هر کدام از آنها که قیمتش به این مقدار می رسد، خمس آن واجب است.

۱. الْخُمْسُ مِنْ خَمْسَةِ أَشْيَاءٍ مِنَ الْعَنَائِمِ وَالْعُوصِ وَمِنَ الْكُنُوزِ وَمِنَ الْمَعَادِنِ وَالْمَلَاخَةِ (نمکزار) (کافی ج ۱ ص ۵۴۰)

۲. آیه الله سیستانی و آیه الله صافی و آیه الله بهجت می فرمایند: ۱۰۵ مثقال نقره مسکوک (سکه) یا ۱۵ مثقال طلای مسکوک

۳. آیه الله مکارم: احتیاط واجب آن است که نصاب معینی در آن نیست، یعنی آنچه را از معدن استخراج می کنند کم باشد یا زیاد خمس دارد

جواهر بدست آمده از راه غواصی

اگرچه امروزه جنبه های علمی غواصی بر جنبه های اقتصادی آن مقدم شده است ولیکن هنوز در استانهای ساحلی کشورمان، امرار معاش مردم بر پایه دریا می باشد که در این میان، یافتن جواهرآلاتی همچون مروارید جایگاه خود را دارد.

لذا اگر به واسطه غواصی (یعنی فرورفتن در دریا)، لؤلؤ و مرجان، یا جواهر دیگری که با فرورفتن در دریا به دست می آید، بیرون آورند، روئیدنی باشد، یا معدنی (در دل زمین باشد)، چنانچه هزینه های استخراج و بیرون آوردن آن را کم کنند و قیمت آن به ۱۸ نخود طلا^۴ برسد، باید خمس آن را بدهند، چه در یک دفعه آن را از دریا بیرون آورده باشند، یا در چند دفعه، اشیایی که از دریا بیرون آورده از یک جنس باشد، یا از چند جنس.

نکاتی درباره خمس طلا:

در اینجا تذکراتی نکته خالی از لطف نیست که محاسبه خمس طلا مانند باقی اجناس و کالاهای دیگر است یعنی اگر در باقی اجناس قیمت فروش نسبت به قیمت خرید افزایش داشته باشد، آن مقدار تفاوت، هنگام رسیدن سال خمسی متعلق خمس است. البته اگر

۴. هر نخود طلا ۳۳۰ - ۳ گرم

خمس سرمایه اصلی را هم پرداخت نکرده باشد، باید آن را نیز پرداخت کند. مثلاً اگر قطعه طلا را ۱۰۰ تومان خریده باشد و هنگام فروش ۱۵۰ تومان قیمت گذاری شده باشد، باید خمس ۵۰ تومان زیاده را سر سال خمس بپردازد و اگر خمس آن ۱۰۰ تومان را نیز نداده باشد باید آن را هم بپردازد.

از آنچه گذشت (نداشتن فرق بین محاسبه خمس طلا و دیگر اجناس) مشخص می شود که اگر مقداری طلا به انسان به ارث برسد، متعلق خمس نمی شود؛ چون ارث خمس ندارد.

• استفتا (خمس طلا)

در کتب استفتائاتِ علما سوالات زیادی راجع به طلاهایی که بعنوان منفعت کسب هستند و یا طلاهایی که مردان برای همسرانشان می خرند یا زنان هدیه می گیرند مطرح شده است. به نمونه هایی از آن ها اشاره می کنیم:

س: اگر زنی طلای زینتی خود را که بدان نیز احتیاج دارد برای رفع نیازمندیها و مؤونه زندگی بفروشد و در سال مصرف کند:

- ۱- آیا متعلق خمس است یا نه؟
- ۲- چنانچه پولش تا تمام سال به مصرف نرسید و ماند برای سال دیگر آیا خمس دارد یا خیر؟
- ۳- و در هر صورت اگر سالهای بعد چون نیاز به زینت

دارد اگر بخواهد دو مرتبه از درآمد کار، طلائی بخرد باید خمس آن را بدهد یا نه؟

ج: طلا اگر از درآمد کسب پیش از پرداخت خمس تهیه شده و در سال بعد بفروش رسیده پول فروش آن خمس دارد، و بعد اگر خواست از درآمد کسب به مقدار شئون خود زینت آلات تهیه کند از مؤونه محسوب است و خمس ندارد.

س: طلائی که مرد برای زن خود می خرد، آیا باید خمسش را بدهد؟

ج: اگر به مقدار شئون باشد، خمس ندارد.^۱

س: شوهری با مال متعلق خمس طلا برای همسرش خریده و به او بخشیده اگر شوهر خمس آنها را نپردازد آیا پرداخت خمس بر همسرش واجب است؟

ج: بلی در فرض سوال همسرش باید خمس را بپردازد^۲

زکات طلا

در میان احکام مالی که ارتباط تنگاتنگی با مسائل عبادی دین اسلام دارد مسئله زکات است. جزئیات این مسئله (مانند: چیزهایی که زکاتشان واجب است، شرایط وجوب زکات هر کدام از آنها، مقدار زکاتی که باید پرداخت

۱. استفتاءات (امام خمینی)، ج ۱، ص: ۳۵۵

۲. استفتاءات آیه الله فاضل ۸۷۰

شود و مصارف زکات و ...) را می‌توان در رساله‌های عملیه مراجع معظم تقلید مطالعه نمود.

یکی از چیزهایی که با شرایط خاصی پرداخت زکات در آن واجب است طلا و نقره می‌باشد و لکن برای اینکه بدانیم چه طلا و نقره‌ای مشمول حکم زکات می‌شود مسئله ۱۸۰۰ توضیح المسائل حضرت امام رحمه الله علیه را مرور می‌کنیم:

۱- زکات طلا و نقره در صورتی واجب می‌شود که آن را سکه زده باشند و معامله با آن رایج باشد.

۲- و اما در سکه طلا و نقره‌ای که منقوش نشده‌اند زکات واجب نیست مگر آن که رایج در معاملات باشند که زکاتشان بنا بر احوط واجب است.

با توجه به مسئله بالا امروزه بدلیل اینکه طلا و نقره مانند گذشته، سکه‌های رایج داد و ستدهای بین مردم نیستند دیگر شامل این حکم فقهی نمی‌شوند. همانطور که در نظرات فقهای معاصر بر این موضوع تصریح شده است:

به طلای غیر مسکوک (سکه) زکات تعلق نمی‌گیرد.^۱

۱. <http://www.leader.ir - langs - fa>

و استفتاء کتبی از دفتر آیه الله صافی گلپایگانی:
س: الف) قطعه طلایی را به عنوان رهن در مقابل مبلغی قرار می‌دهد، آیا این کار صحیح است؟ (با توجه به نوسان بازار طلا اگر ارزش این قطعه طلا

زیورآلات و سکه‌های فعلی زکات ندارد.^۱
 به سکه‌های بهار آزادی زکات تعلق نمی‌گیرد.^۲

خیلی بالا رفت یا خیلی پایین آمد، چه حکمی دارد؟
 ب) در صورت اتمام مدت رهن، آیا مرتهن می‌تواند آن قطعه طلا را بفروشد؟ (با توجه به اینکه در ابتدای مدت رهن، قیمت این طلا ده تومن بوده و اکنون بیست تومن شده؟)
 ج (الف): رهن طلا اشکالی ندارد.
 ج (ب): طلبکار می‌تواند طلا را بفروشد و دین خود را بردارد و الباقی را به مدیون برگرداند. استفتاء ش ۱۷۲ تاریخ ۹۳/۲/۹ س ۲.

۱. www.sistani.org - persian - qa

و استفتاء شفاهی از دفتر آیه الله وحید خراسانی
 ۲. استفتاء ۶۲۵ آیه الله فاضل لنکرانی

فصل سوم

زینت و پوشش
با طلا و جواهرات

میل به زیبایی در یکایک انسان‌ها وجود دارد و هر کس به نوعی سعی می‌کند که زیبایی خود را با توجه به افکار و اهداف خود به نمایش بگذارد. این امر در دین مبین اسلام نیز مغفول نمانده است و در مباحث متعدد، مسئله زینت و زیبایی را مطرح نموده است. انسان به دنبال زینت بخشی به خودش، ابزار و وسایلی را تولید کرده تا بتواند به زیبایی مورد نظرش دست یابد که اکنون به زیورآلات و جواهرات تعبیر می‌شوند. زمان و مکان به نمایش گذاشتن زینت و زیبایی از نظر اسلام مراتبی دارد. بهترین نوع آن را آراستگی زن در مقابل شوهر خود برشمرده‌اند. البته آراستگی و زینت زن در تمام حالات امری نیکو شمرده شده است که نهایت و مرز آن، جایی است که در معرض دید نامحرم باشد؛ یعنی تا زمانی که این زینت و آرایش از دید نامحرم مخفی باشد، مانعی ندارد. از آنجا که در برخی آیات قرآن آمده است، خداوند

برای بسیاری از مخلوقات و شاید برای همه آنها زینتی قرار داده؛ مثلاً ستارگان را زینت برای آسمان^۱ و درخت و سبزه‌ها را زینت برای زمین^۲ قرار داده است. این خدای حکیم که زیبایی‌ها را دوست دارد،^۳ زینت حقیقی انسان را نیز ایمان و تقوا برشمرده است. نگاه مادی و دنیوی به زینت نیز مرزبندی و حدودی را لازم دارد و الا آنچه را که قرار است با زینت بدست آوریم، هیچگاه موفق به فراهم کردن آن نخواهیم بود.

شخصی نزد امام صادق علیه السلام آمد و عرض کرد: من لباسهای گرانبهایی به تن می‌کنم؛ کار صحیحی انجام می‌دهم؟ حضرت فرمودند: هیچ اشکالی ندارد و فرمودند: امیرالمومنین علی علیه السلام، ابن عباس را بسوی خوارج فرستاد در حالیکه لباسهای گرانبها به تن داشت و بهترین مرکب‌ها را سوار بود. خوارج به ابن عباس گفتند: تو نسبت به مردم فضیلت بیشتری داری! اما اکنون با لباس متکبران و اغنیا با ما ملاقات می‌کنی؟! ابن عباس آیه **﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ﴾**^۴ را تلاوت

۱. **﴿إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ﴾** صافات ۶

۲. **﴿إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾**. کهف: ۷.

۳. **﴿قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي تَالِبٍ إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَيُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ**

النِّعْمَةِ عَلَى عَبْدِهِ﴾ کافی ج ۶ ص ۴۳۸

۴. اعراف ۳۲

کرد. بعد از اینکه امام صادق علیه السلام این داستان را نقل کردند فرمودند: خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد البته اگر حلال باشد^۱.

خوارچ فکر می کردند کسیکه از دیگران فضیلت بیشتری دارد نباید از زینتهای دنیا بهره ای داشته باشد ولیکن امام صادق علیه السلام با استفاده از این ماجرا قصد داشتند بفهمانند که این طرز فکر غلط است. بلکه همانطور که در ابتدای این کتاب با توجه به آیات قرآن آمده است، مقصود اصلی خداوند متعال از خلقت زینتهای دنیا، بهره بردن مومنان و متقین می باشد، و بهره مندی دیگران از زینتهای دنیا بواسطه تفضّل الهی خواهد بود.

طلا و زینت در نماز

امام حسن علیه السلام موقعی که برای نماز به مسجد می رفتند بهترین لباس خود را به تن می کردند و می فرمودند که برای خدای خودم زینت می کنم و آیه ﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾^۲ را تلاوت می کردند.^۳

قطعا استفاده از بوی خوش و لباس زیبا و مناسب با نماز از فضیلت بسیاری برخوردار است ولیکن رعایت چند

۱. کافی ج ۶ ص ۴۴۲

۲. زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید اعراف ۳۱

۳. تفسیر عیاشی ج ۲ ص ۱۴

نکته لازم است:

استفاده مردان از طلا بطور کلی حرام است و در نماز موجب باطل شدن نماز هم می شود. لذا اینطور نیست که اگر مردی انگشتر طلای خود را موقع نماز از انگشت خارج کند و بعد از نماز آن را دوباره به دست کند، کار حرامی مرتکب نشده باشد..

در استفاده مرد از طلا، فرقی بین پیدا و پنهان بودن نیست. مثلاً اگر گردنبند طلای او معلوم نباشد باز هم حرام است و نماز با آن باطل می باشد.
البته اگر مردی فراموش کند که انگشتر طلا بدست دارد و بعد از نماز متوجه شود، نمازش صحیح است.
زینت زنان با طلا در نماز و غیر نماز اشکالی ندارد.

• پرسش و پاسخ (نماز خواندن با طلا)

س: اگر مردی طلایی مثل انگشتر یا گردنبند طلا در جیب خود داشته باشد در هنگام نماز خواندن نماز او باطل است؟ و اگر گردنبند طلا به گردن داشته باشد ولی آن پیدا نباشد چطور؟
ج: نماز در صورت اول صحیح است و در صورت دوم باطل است.^۱

حلقه عقد

متأسفانه در بین مردان تا حدودی این مسئله وجود دارد که فکر می‌کنند استفاده از طلا به مدت کوتاه اشکالی ندارد ولی این فکر نادرستی است. استفاده مردان از طلا حتی به مدت کوتاه مثلاً جلسه عقد حرام می‌باشد. بعضی از مردان می‌گویند که حلقه طلا بعنوان علامت نامزدی ما شمرده می‌شود و قصد زینت در آن وجود ندارد که در این صورت هم استفاده جایز نمی‌باشد.^۱

از وسایل زینتی مردان ساعت مچی است که در بعضی موارد عقربه‌های آن از طلا می‌باشد. استفاده از چنین ساعت‌هایی اشکال ندارد و نماز با آن صحیح می‌باشد.^۲

• پرسش و پاسخ (وظیفه مرد در قبال حلقه طلا)

س: اگر در مراسمی چون ازدواج که برای مرد انگشتر طلا خریداری میشود مرد طلای خریداری شده را بپذیرد و بعد آنرا بفروشد پولی که از فروش انگشتر بدست می‌آورد آیا حلال است یا حرام؟ ضمناً بدست کردن حلقه طلا برای امتحان اندازه بودن یا نبودن ایراد شرعی دارد یا ندارد؟
ج: می‌توانید پول را در مقابل نگیین آن بگیرید و مجرد

۱. استفتائات رهبری. ۴۴۵

۲. استفتائات حضرت امام؛ س ۵۵

اندازه گرفتن پوشیدن شمرده نمی شود.^۱

سخنی با ورزشکاران (مدال طلا)

ورزشکارانی که در سطح داخلی و بین المللی مشغول به پیکار با حریفان و کسب مقامات بالا هستند با هر پیروزی خود ملت ایران را شادمان کرده، افتخار دیگری برای ایران اسلامی رقم می زنند. ضمناً از این رو که اینان نمایندگان پرافتخار ایرانی هستند که مزین به حکومت جمهوری اسلامی است، رعایت قوانین و احکام اسلامی قطعاً می تواند در ترویج و شناساندن این مذهب گام مؤثر و بزرگی باشد. در همین راستا باید گفت که اکثر مراجع عظام تقلید به گردن آویختن مدال طلا را برای مردان حرام و نماز خواندن با آن را باطل می دانند.^۲

دندان طلا و روکش طلا

امروزه استفاده از دندان طلا به دلایل گوناگون با استقبال کمتری روبروست ولیکن کسانی هستند که دندان های طلا دارند و با وجود اینکه استفاده مرد از طلا حرام است می خواهند بدانند، نماز خواندنشان با دندان

۱. <http://www.sistani.org-persian-qa>

۲. آیه الله سیستانی در استفتاء ش ۴۹۹۷، س ۶ و آیه الله نوری همدانی در استفتاء ش ۱۱۰۹۰، س ۵ می فرمایند: اگر صرف گذاشتن و برداشتن باشد اشکالی ندارد.

طلا چه حکمی دارد؟ در جواب این سوال فرموده‌اند: گذاشتن روکش طلا یا پلاتین روی دندان اشکال ندارد، ولی پوشاندن دندان‌های جلو با طلای زرد، اگر به قصد زینت باشد، خالی از اشکال نیست.^۳ ملاک حرمت استفاده از طلا برای پوشیدن یا به گردن آویختن توسط مردان صدق زینت نیست بلکه به هر صورت و به هر قصدی اگر استفاده شود حرام است ولی استفاده از آن توسط مردان برای مصارف پزشکی اشکال ندارد.^۴

نکته پزشکی

طبق بررسی‌های انجام شده تعداد گلبولهای سفید در خون مردان بیشتر از بانوان است و تماس بدن مرد با طلا باعث ازدیاد قابل توجه گلبول سفید در خون ایشان می‌شود. این افزایش به طور طبیعی موجب کاهش گلبول‌های قرمز در خون می‌شود که در نهایت باعث به

۳. اجوبة الاستفتاءات آية الله العظمی خامنه ای سوال ۴۴۹

استفتاء آية الله مكارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، م ۱۳:

س: استفاده مرد از دندان طلا یا دندانی که روکش طلا دارد یا لباسی که بخشی از آن طلاست و یا یک قسمت طلاکوب دارد، چه حکمی دارد؟ نماز با اینها چه حکمی دارد؟

ج: اگر دندان طلا در جلو باشد و جنبه زینت داشته باشد، برای مردان چه در نماز و چه در غیر نماز اشکال دارد، مگر اینکه ناچار باشد در مورد لباس جایز نیست.

۴. استفتاءات مقام معظم رهبری سوال ۴۴۶

هم خوردن تعادل دو نوع گلبول می شود. همین امر باعث بروز کم خونی در مردان می شود و از سوی دیگر باعث بروز سرطان خون نیز خواهد شد که همگی بر اثر اشکال در گلبولهای بدن است.

علاوه بر این از طلايك نوع اشعه خارج می شود که باعث می شود این اختلال در مردان رخ دهد اما ساختار بدن زن اینگونه نیست. بین پوست و گوشت بدن زن يك لایه چربی وجود دارد که همین چربی باعث می شود که این اشعه در بدن زن اثر نگذارد.

از ضررهای دیگری که اطبا در استفاده طلا برای مرد متذکر شده اند تأثیر منفی این اشعه طلا روی هرمونهای جنسی مرد است. استفاده از طلا توسط مردان باعث بروز اشکالات هرمونی شده و حرکت اسپرم ها را با مشکل مواجه می کند به طوری که سرعت آنها به قدری کاهش پیدا می کند که قدرت کافی برای باروری تخمک نداشته و موجب ناباروری مرد می شود در واقع بررسی های صورت گرفته حاکی از آن است که بیشترین تأثیر طلا در بافتهای بدن مرد روی اندام تناسلی است.

علاوه بر ناباروری که پیامد مهمی در استفاده طلا است مشکلات روحی و خانوادگی ناشی از آن راهم باید اضافه کرد که گاهی باعث هزینه های زیاد برای درمان

ناباروری و حتی بهم خوردگی زندگی‌ها میشود. در این میان حتی افرادی که از طلا به عنوان زینت استفاده نمی‌کنند و تنها شغل آنها ایجاب می‌کند که با طلا در ارتباط باشند هم از این خطرات در امان نیستند. طلا به سه رنگ زرد و سفید و قرمز هست که رنگ آن مهم نیست و مهم ماهیت آن است که این عوارض را دارد که در هر سه رنگ آن این عوارض هست.^۱

ظروف طلا

﴿وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لَبُيُوتِهِمْ سُقْفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ وَ لَبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُررًا عَلَيْهَا يَتَّكُونَ وَزُخْرِفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ﴾^۲

(و اگر [بهره‌مندی کفار از انواع نعمت‌های مادی و تهیدستی مؤمنان، سبب] این نبود که همه مردم [به خاطر ضعف ایمان و ناآگاه بودن به حقایق] بر محور کفر، امتی واحد شوند، ما برای خانه‌های کافران، سقف‌هایی از نقره قرار می‌دادیم و نردبان‌هایی که با آن بر بالای خانه‌ها برآیند. و برای خانه‌هایشان [نیز] درها و تخت‌هایی [از نقره

۱. سایت دانشگاه علوم پزشکی ایلام و سایت تبیان: www.tebyan.net

۲. زخرف آیه ۳۳-۳۴-۳۵

می‌ساختیم] که بر آن تکیه زند، و [برای خانه‌ها و زندگی آنان] زر و زیور [قرار می‌دادیم]، ولی همه این‌ها جز کالای اندک زندگی دنیا نیست، و آخرت نزد پروردگارت برای پرهیزکاران است).

زندگی بر مدار تشریفات و مصرف‌گرایی، از اهدافی است که دشمنان اسلام پیوسته بدنبال آن هستند که در زندگی مسلمانان و معتقدین به خدا و ائمه اطهار علیهم‌السلام گسترش دهند. زیرا با این عمل می‌توانند لذت زودگذر و محسوس حیات مادی را به مومنین بچشانند و با استمرار آن، اعتقاد به قیامت و معاد را کمرنگ کنند. عملی که می‌تواند در نهایت منجر به انحطاط و سقوط یک مومن باشد. از طرفی هم، جهان کفر که سردمدار مادی‌گرایی است، توانسته چیرگی خود را به عالم نشان دهد، زیرا همان مسلمانانی که شریعتشان اسراف را حرام کرده و هم‌دردی با فقرا را از افتخاراتش می‌دانسته است اکنون برخی از آنان بدنبال بدست آوردن زیورآلات جدید و استفاده از رفاهی‌ترین کالاهای زندگی، محتاج غیرمسلمانان هستند.

در شریعت محمدی (همانطور که در آیات فوق آمد) اگر تجمل‌گرایی یک امتیاز و افتخار بود، قطعاً خداوند آن را برای بندگان و مومنین خودش انتخاب می‌کرد و لکن

خداوند می‌فرمایند: «ما سقف‌های خانه‌های کفار را از نقره قرار می‌دادیم» و اینگونه تجملات را برای ایشان که اعتقادی به خداوند ندارند قرار می‌دادیم.

امام باقر علیه السلام و خانه‌ی مجلل

حکَم بن عْتَبَه در خانه‌ی ای مجلل و مزین به زیورآلات به محضر امام باقر علیه السلام شرفیاب شد. شگفت زده به درو دیوار زیبای خانه نگاه می‌کرد و از اینکه امام در چنین خانه مجللی حضور یافته است تعجب می‌کرد. امام متوجه تعجب او شد لذا فرمود: درباره این گونه زندگی کردن چه فکر می‌کنی؟ حکَم عرض کرد: اینگونه زندگی شما را برای بعضی جوانان تصور می‌کنیم. حضرت این آیه شریفه را تلاوت فرمودند:

﴿مَنْ حَرَمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ﴾؛ بگو: (زینت‌های خدا و روزی‌های پاکیزه‌ای را که برای بندگانش پدید آورد، چه کسی حرام کرده؟) ^۱

این خانه هم از نعمتهای الهی است که به ما ارزانی داشته و البته من به تازگی ازدواج کرده‌ام و این خانه‌ی که می‌بینی خانه همسر من است و الا خانه خود من همان خانه‌ی است که تو فکر می‌کنی. ^۲

۱. اعراف ۳۲

۲. کافی ج ۶ ص ۴۴۶

اگرچه حضرت صاحب چنین خانه‌ی مجللی نبودند و کسی راهم به اینگونه زندگی ترغیب نکردند و لکن از داشتن چنین خانه‌ی هم نهی نکرده‌اند.

البته با نگاه به روایات معصومین علیهم‌السلام بویژه نامه‌های حضرت امیرالمومنین علیه‌السلام به والیان و کارگزارانشان^۱ در نقاط مختلف حکومت اسلامی در می‌یابیم که اهتمام به ساده زیستی در مسئولین باید بسیار بیشتر از سایر مردم باشد و این بخاطر انتسابشان به حکومت اسلامی است.

ساخت، خرید و فروش و استفاده از ظروف طلا

از صریح‌ترین مصادیق تجمل‌گرایی و اشرافی‌گری استفاده از ظروف گران قیمت است. در برخی مجامع رقابت و فخرفروشی بی‌ارزش دنیوی به حدی رسیده است که پذیرایی با ظروف طلا و نقره از ارزش‌ها بشمار می‌رود بر اساس احکام الهی، خوردن و آشامیدن در ظروف طلا و نقره حرام می‌باشد. اگرچه خوردن و آشامیدن در ظرفی که روی آن آب طلا یا آب نقره دارد اشکال ندارد^۲ همانطور

۱. نامه‌های ۳ به شریح قاضی، ۲۰ و ۲۱ به زیاد بن ابیه، ۴۰ و ۴۱ یکی از کارگزاران و ...

۲. توضیح المسائل حضرت امام خمینی مسأله ۲۲۵

آیه الله بهجت: اشکال دارد. م ۲۳۱

آیه الله وحید: ولی ظرفی که نقره کاری شده از جای نقره کاری آن نخورند و نیاشامند. م ۲۳۶

که نگهداری و زینت اتاق توسط این ظروف اگر اسراف نباشد، بدون اشکال است.^۱

البته غیر از بحث استفاده از ظروف طلا و نقره، مسئله ساخت آن مورد اهمیت است که اگر برای استفاده حرام نباشد اشکال ندارد.^۲

پیرامون خرید و فروش ظروف طلا و نقره نیز نظرات مراجع متعدد است ولیکن بنظر امام راحل رحمه الله علیه: «خرید و فروش ظرف طلا و نقره و نیز پولی را که فروشنده آن

۱. توضیح المسائل حضرت امام خمینی م ۲۲۱

آیه الله بهجت: استعمال آنها در غیر زینت محل احتیاط است. م ۲۲۷
 آیه الله فاضل: استعمال آنها در زینت اتاق حرام است ولی در غیر زینت حرام نیست. م ۲۳۱

آیه الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب استفاده آنها برای زینت اتاق یا هر منظور دیگر جائز نیست. م ۲۴۷

آیه الله وحید: بنا بر احتیاط واجب مطلق استعمال آنها هر چند زینت اتاق جائز نیست ولی نگهداری مانع ندارد. م ۲۳۴
 آیه الله سیستانی: مانند امام: گرچه احوط در ترك است در زینت و نگهداری. م ۲۲۷

آیه الله صافی: نگهداری آنها به قصد ذخیره مالی حرمتش معلوم نیست گرچه احوط در ترك است. م ۲۳۲

۲. توضیح المسائل حضرت امام خمینی مسأله ۲۲۲

آیه الله وحید: جائز نیست مگر برای زینت نمودن که محل اشکال است. م ۲۳۴

آیه الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب باید اجتناب کرد. م ۲۴۸

آیه الله بهجت: برای استعمال حرام، حرام است ولی غیر آن نه. م ۲۲۸

آیه الله سیستانی: مانع ندارد گرچه احوط در ترك است. م ۲۲۷

آیه الله صافی: در استعمالات محرمه حرام است. م ۲۳۳

می‌گیرد، حرام نیست.^۱

---

۱. آیه الله مکارم: خرید و فروش و مزد آنها اشکال دارد. م ۲۴۸
آیه الله وحید: اشکال ندارد مگر برای زینت که محل اشکال است. م ۲۳۴
آیه الله سیستانی: مانع ندارد گرچه احوط در ترك است. م ۲۲۷
آیه الله صافی: به قصد استعمالات محرمه حرام است. م ۲۳۴

فصل چہارم

مسائل متفرقہ

طلا در مسجد

مسجد بعنوان نماد مسلمین و محل اجتماع آنان، نباید بنای مخروبه‌ای باشد بلکه می‌بایست ساده و بدون تشریفات و دارای آراستگی و زینتهای ظاهری باشد. اگر چه گفته شده است در ساخت مساجد باید به این نکته توجه داشت که زینتهای مسجد به گونه‌ای نباشد که توجه نمازگزاران را به خود جلب کند و از نماز منصرف نماید بلکه به اندازه معقول اکتفا شود. امروزه مساجد را به شیوه‌های مختلف تزیین می‌کنند مانند کاشی کاری، استفاده از چوب، نورپردازی و راههای دیگر. از نظر فقهی مانعی برای اینگونه آراستگی‌ها وجود ندارد و لکن به نظر اکثر مراجع عظام تقلید «بنابر احتیاط واجب، مسجد را نباید با طلا زینت کرد.»^۱ از طرفی نیز اگر نکات شرعی لازم

۱. توضیح المسائل امام مسأله ۸۹۰

رعایت شود، نوشتن قرآن و اسماء متبرکه بر روی طلا و جواهر مانعی ندارد.^۱

مهریه

﴿وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا﴾^۲ (و مهر زنان را [بطور کامل] بعنوان يك بدهی [یا عطیه،] به آنان پردازید! [ولی] اگر آنها چیزی از آن را با رضایت خاطر به شما ببخشند، حلال و گوارا مصرف کنید!)

از مسائلی که در بحث ازدواج مورد ابتلا مسلمانان می باشد مسئله مهریه است. مهریه مالی است که مرد در ازای ازدواج نمودن پرداخت می کند و اختصاصی هم به دین اسلام ندارد. حتی پیش از اسلام و اکنون در ادیان غیر از اسلام این امر اتفاق می افتد.

عقد دائم بدون تعیین مهریه صحیح است یعنی می توانند قبل از عقد و حین خواندن صیغه عقد مهریه را تعیین نمایند اما بعد از ازدواج مرد ملزم به پرداخت

۱. استفتاء کتبی از دفتر آیه الله مکارم شیرازی، استفتاء ش ۱۳۵۹۰۲، س ۱۵:

س: نوشتن قرآن و اسماء متبرکه روی طلا و جواهر چه حکمی دارد؟
ج: در صورتی که جهات شرعی را در مورد آن رعایت کنند، مانعی ندارد.
نظر آیه الله سیستانی: اشکال ندارد. استفتاء ش ۴۹۹۸، س ۶.

۲. سوره نساء آیه ۴

«مهرالمثل»^۱ خواهد بود.^۲

در اسلام مقدار معینی برای مهریه واجب نشده است و به توافق طرفین واگذار شده است و لکن از روایات فهمیده می شود همانطور که مهریه زیاد مورد تایید ائمه اطهار علیهم السلام نیست، از قرار دادن مهریه کم نیز نهی شده است. در روایتی از وجود نورانی امیرالمومنین علیه السلام نقل شده است:

«إِنِّي لَأَكْرَهُ أَنْ يَكُونَ الْمَهْرُ أَقْلَ مِنْ عَشْرَةِ دَرَاهِمٍ لَتَلَّا يُشْبِهَ مَهْرَ

الْبُغِيِّ»^۳ بر من ناگوار است که مهریه ای کمتر از ده درهم^۴ باشد تا شبیه اجرت بدکاران نشود.

در مقدار مهریه بهترین نمونه و الگو، زندگی حضرت امیرالمومنین علیه السلام با حضرت فاطمه زهرا علیها السلام است. علاوه بر رفتار و کردار اهل بیت علیهم السلام در این مسئله روایاتی هم که مهریه زیاد را نفی می کنند بسیار است. در روایتی از امام صادق علیه السلام، مبارکی و میمنت زن را در مهریه ی کم او و

۱. با توجه به مسئله ۶ در تحریر الوسیله ج ۳ ص ۵۳۲ مراد از مهرالمثل: ملاحظه حال زن و صفات او از سن و بکارت و نجابت و عفت و عقل و ادب و شرف و جمال و کمال و اضداد اینها است، بلکه هر چه که عرفا و به طور عادی در بالا بردن مهر و نقصان مؤثر است، ملاحظه شود، پس خویشان و فامیل و شهر آن زن و غیر اینها هم ملاحظه شوند.

۲. با توجه به مسئله ۴، ۵، ۳، تحریر الوسیله ج ۳ ص ۵۳۱

۳. وسائل الشیعه ج ۲۱ ص ۲۵۴

۴. (۴۱۹، ۵۸) گرم نقره)

نامبارکی زن را در مهریه‌ی زیاد او دانسته‌اند.^۱ امروزه در بین متدینین مقدار متعادل مهریه را «مَهْرُ السَّنَةِ» می‌نامند. مهرالسنه همان مقدار مهریه‌ای است که رسول خدا حضرت محمد صلی الله علیه وآله وسلم برای همسرانشان در نظر می‌گرفتند که در روایات و نقل‌های تاریخی ۵۰۰ درهم یا ۵۰ دینار ذکر شده است.^۲ حضرت امام خمینی ره در پاسخ به استفتائی در مورد مهرالسنه، مقدار آن را ۲۶۲٫۵ مثقال بازاری نقره مسکوک نگاشته‌اند.^۳

کفارات و دیات

در مبحث کفارات و دیات و ... چند مقدمه را باید در نظر گرفت:

دینار و مثقال شرعی با دینار و مثقال بازاری (عرفی و صیرفی) متفاوت است.

دینار شرعی و مثقال شرعی یکی هستند و تفاوت، تنها در سکه بودن دینار است:

يك «دینار» يك مثقال شرعی است.^۴

۱. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ بَرَكَتِ الْمَرْأَةُ خَفَّتْ مَثْوَتُهَا وَتَبَسَّيْتُ وَلَادَتْهَا وَ مِنْ

شُرُومِهَا شِدَّةُ مَثْوَتِهَا وَ تَعَسَّيْتُ وَلَادَتْهَا. وسائل الشیعه ج ۲۱ ص ۲۵۰

۲. مصطلحات الفقه، ص: ۵۲۶

۳. استفتائات حضرت امام خمینی س ۳۱ مهرالسنه

۴. تحریر الوسیله ج ۲ ص ۲۶

الدینار مثقال شرعی^۱.

و الدینار الشرعی هو مثقال شرعی كما نص عليه^۲.
 خلافی نیست میان علماء که دینار در جاهلیت و
 اسلام تفاوت نکرده است، و دینار و مثقال شرعی یکی
 است؛^۳

در تبدیل دینار و مثقال شرعی به اوزان کنونی چنین
 می توان گفت:

محاسبه مثقال شرعی (دینار شرعی)

- هر نخود ۳,۳۳۰ گرم است .
- هر مثقال شرعی ۱۸ نخود است .
- پس هر مثقال شرعی ۵۹,۹۴ گرم است .

محاسبه مثقال بازاری (صیرفی، عرفی)

- هر نخود ۳,۳۳۰ گرم است .
- هر مثقال صیرفی ۲۴ نخود است.^۴
- پس هر مثقال صیرفی ۷۹,۹۲ گرم است.^۵

محاسبه درهم

- هر ده درهم هفت مثقال شرعی است^۶

۱. العروة الوثقی مع تعالیک الامام الخمینی ص ۶۰۹ {زکات نقدین}

۲. اوزان و المقادیر ص ۵۲

۳. حدود و قصاص و دیات (مجلسی)، ص: ۱۱۴

۴. تحریر الوسیله ج ۱ ص ۱۳۸

۵. نجات العباد ص ۱۷۸

۶. تحریر الوسیله، ج ۲ ص ۲۷

- هر مثقال شرعی ۵۹,۹۴ گرم است
  - پس ۷ مثقال شرعی: ۴۱۹,۵۸ گرم می شود که مساوی است با ۱۰ درهم
  - ۱۰ درهم: ۴۱۹,۵۸ گرم است .
  - پس يك درهم ۴۱,۹۵۸ گرم است.
- دینار و درهم - برخلاف پولهای رایج امروزی که صرفاً دارای ارزش اعتباری اند - علاوه بر ارزش اعتباری دارای ارزش ذاتی است و آنچه مورد نظر فقها است، همان طلای مسكوك با وزن معین است. از این عنوان در بابهای طهارت، زکات، خمس، تجارت، حدود و دیات سخن گفته اند.

طهارت

برای استغفار از برخی گناهان و محرمات، علاوه بر توبه لازم است که کفاره نیز پرداخت شود. مثلاً اگر مردی با زن حائض از جلو مقاربت و جماع کند علاوه بر اینکه کار حرامی مرتکب شده است و باید استغفار نماید، پرداخت کفاره نیز به گردن او می آید.

کفاره‌ی این گناه را به شرح ذیل می باشد:

چنانچه شماره روزهای حیض زن، (یعنی تعداد روزهایی که زن خون حیض می بیند) به سه قسمت تقسیم شود؛ در اینصورت :

۱- اگر مرد در قسمت اول آن، با همسرش از جلو جماع کند، بنا بر احتیاط واجب، باید هیجده نخود طلا (یک دینار)، کفاره به فقیر بدهد. (یک دینار یا مثقال شرعی یا ۷۵ - ۱۰ مثقال بازاری (صیرفی) است معادل همان ۵۹,۹۴ گرم.)

۲- اگر در قسمت دوم آن جماع کند، باید نه نخود طلا (نصف دینار)، کفاره به فقیر بدهد. (که همان نصف دینار یا مثقال شرعی است معادل ۲۹,۹۷ گرم)

۳- اگر در قسمت سوم آن جماع کند، باید چهار نخود و نیم طلا، کفاره به فقیر بدهد. (که همان ربع دینار یا مثقال شرعی است معادل ۱۴,۹۸۵ گرم)

مثال: اگر زنی که شش روز خون حیض می بیند، اگر شوهرش در شب یا روز اول و دوم، با او جماع کند، باید هیجده نخود طلا بدهد و در شب یا روز سوم و چهارم، نه نخود و در شب یا روز پنجم و ششم باید چهار نخود و نیم طلا بدهد.^۲

حدود

یکی از کاربردهای طلا و نقره معیار بودن آن در برخی حدود الهی است که در حد سرقت، دیه قتل، سقط

۱. یک چهارم دینار

۲. توضیح المسائل حضرت امام خمینی مسأله ۴۴۳

جنین، دیه ضرب و جرح دیگران و احکام مال پیدا شده نقش دارد. اجرای حدود با دقت فراوان، آثار حیات بخشی در جامعه دارد بطوری که در حدیث شریف آمده است:

عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾^۱ قَالَ لَيْسَ يُحْيِيهَا بِالْقَطْرِ وَلَكِنْ يَبْعَثُ اللَّهُ رِجَالًا فَيَحْيُونَ الْعُدْلَ فَتَحْيَا الْأَرْضُ لِإِحْيَاءِ الْعُدْلِ وَ لِإِقَامَةِ الْحَدِّ لِلَّهِ أَنْفَعُ فِي الْأَرْضِ مِنَ الْقَطْرِ أَنْ يَبْعَثَ صَبَاحًا^۲.

امام کاظم عَلَيْهِ السَّلَامُ در تفسیر آیه «و زمین را پس از مردنش حیات می بخشد» می فرماید: (خدا) زمین را با بارش باران زنده نمی کند بلکه کسانی را برمی انگیزد تا برابری را پیاپی دارند؛ بنابراین زمین بخاطر زنده شدن عدالت، زنده می شود. برپایی حدود خدا بر روی زمین بسیار سودمندتر است از بارش چهل روزه باران.

«حدود» جمع «حد» است. منظور از «حد» در احکام «مجازات» است که دین برای برخی از گناهان و معاصی در نظر گرفته است.»

برخی از این گناهان (مانند: حد زنا، قذف (تهمت های ناروا)، سرقت و محاربه (استفاده از آلات جنگی برای

۱. سوره روم آیه ۱۹

۲. کافی ج ۷ ص ۱۷۴ باب التحدید ح ۲

ترساندن مردم) در قرآن ذکر شده‌اند. حدودی که برای این گناهان در نظر گرفته‌اند متفاوت است، قتل و حبس و تازیانه و .... ولیکن آنچه با موضوع این نوشتار همخوانی دارد حدودی است که در رساله‌های عملیه با طلا و نقره یا درهم و دینار معین شده‌اند. لذا با انجام آن گناه، ملزم به پرداخت مبلغی می‌باشد.

سرقت

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾^۱ (دست مرد دزد و زن دزد را، به کیفر عملی که انجام داده‌اند، بعنوان يك مجازات الهی، قطع کنید! و خداوند توانا و حکیم است).

تشخیص اینکه چه کسی دزد است و در چه صورتی باید انگشتان او را قطع کرد با حاکمان شرع است؛ و الا اگر قرار بود هر کس آن هم بصورت سلیقه‌ای اینگونه احکام الهی را اجرا نماید موجب هرج و مرج در جامعه می‌شد.

ضمناً دین اسلام برای اجرای حدود، قوانین فراوان و پیچیده‌ای در نظر گرفته است که بدون تسلط بر آنها، اجرای احکام خداوند جایز نیست. فراوانی و پیچیدگی احادیث حدود، خود گواه بر اهمیت داشتن جان و

۱. سوره مائده آیه ۳۸

سلامتی يك مسلمان است. اگرچه او خطا و گناهی هم انجام داده باشد ولیکن نمی تواند دلیل براین باشد که هر کس به دلخواه خود شخص خطا کار را مجازات نماید. از شرایطی که برای قطع انگشتان سارق ذکر شده است، ارزش مالی است که او سرقت کرده است. در بیان این مقدار فرموده اند: «نصاب قطع آن است که به ربع دینار (۱۴,۹۸۵ گرم) طلای خالصی که سکه بر آن زده شده باشد برسد، از لباسها و معادن و میوه ها و اطعمه - تازه باشد یا نه، اصل آن برای تمام مردم مباح باشد یا نه، از چیزهایی باشد که فساد به سرعت آن را می گیرد مانند سبزیجات و میوه های تازه و مانند آنها، یا نه - و خلاصه هر آنچه را که مسلمان مالکش می شود در صورتی که به این حد برسد، در آن قطع می باشد.^۱ یعنی اگر کسی مالی را که ارزشش بیشتر از ۱۴,۹۸۵ گرم طلای خالص بود بدزدد باید انگشتانش قطع شود و قطع کردن انگشتان کسی که کمتر از این مقدار دزدیده جایز نیست (اگرچه بازگرداندن مالی را که به سرقت برده است واجب است). این حکم برای زن و مرد یکسان است.^۲

۱. تحریر الوسیله ج ۴ ص ۲۲۶

۲. تحریر الوسیله ج ۴ ص ۲۲۷

دیات

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا﴾^۱ (هیچ فرد با ایمانی مجاز نیست که مؤمنی را به قتل برساند، مگر اینکه این کار از روی خطا و اشتباه از او سرزند (و در عین حال)، کسی که مؤمنی را از روی خطا به قتل رساند، باید يك برده مؤمن را آزاد کند و خونبهایی به کسان او پردازد مگر اینکه آنها خونبها را ببخشند).

اگر کسی نسبت به دیگری جنایتی مرتکب شود، شخص جنایت دیده می‌تواند با توجه به شرائطی که در کتب فقها آمده است درخواست قصاص نماید به این معنا که شبیه همان جنایتی که به او وارد شده است را به شخص ظالم وارد نماید. مثلاً اگر دست راستش قطع شده است می‌تواند دست راست جنایت کننده را قطع نماید.^۲ یا اینکه اگر کسی از روی عمد دیگری را بکشد، خانواده و ورثه او می‌توانند قصاص نمایند و قاتل را بکشند.^۳ البته اگر جنایت دیده یا اولیاء مقتول همانطور که در

۱. سوره نساء آیه ۹۲

۲. تحریر الوسیله ترجمه ج ۴ ص ۳۲۴

۳. همان ص ۳۱۵

آیه شریفه قرآن ذکر شده است^۱، از قصاص صرفنظر نمایند در اینصورت جنایت کننده یا قاتل موظف است که در مقابل این جنایت مالی را پرداخت نماید.

به مالی که پرداخت می نماید «دیه» گفته می شود. این جنایت می تواند قتل یا کمتر از آن باشد مانند قطع یا نقص عضو، جراحت و...^۲

در نوشتار حاضر به برخی از آنها اشاره می شود:

قتل

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾^۳

(و انسانی را که خداوند محترم شمرده، به قتل نرسانید! مگر بحق [و از روی استحقاق]).

همانطور که گفته شد ورثه کسیکه کشته شده است می توانند با شرایط خاصی درخواست قصاص نمایند ولیکن اگر از این حق خود دست بردارند می توانند دیه دریافت نمایند. مقدار این دیه «در قتل عمد، که دیه تعیین می شود، «یک صد شتر» یا «دویست گاو» یا «هزار گوسفند» یا «دویست طاقه معروف به حله یمانی» یا «هزار

۱. سوره مائده آیه ۴۵ ﴿فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ﴾، و اگر کسی آن را ببخشد (و از قصاص، صرف نظر کند)، کفاره (گناهان) او محسوب می شود

۲. تحریر الوسیله - ترجمه، ج ۴، ص: ۳۴۹

۳. سوره انعام آیه ۱۵۱

دینار» (۵۹۹۴۰ گرم معادل ۵۹ کیلو و ۹۴۰ گرم طلا) یا «ده هزار درهم» (۴۱۹۵۸۰ گرم ۴۱۹,۵۸۰ گرم نقره) می باشد.^۱

سقط جنین

رسول خدا ﷺ فرمودند:

«ازدواج کنید (تا نسلتان زیاد شود) زیرا من به کثرت شما در روز قیامت بر سایر امم افتخار و مباهات می کنم حتی جنین سقط شده خشمگین بر در بهشت می ایستد، به او می گویند وارد بهشت شو، می گوید: تا پدر و مادرم پیش از من به بهشت نروند قدم در بهشت نخواهم گذاشت».^۲

خداوند از اولین لحظاتی که خلقت یک انسان آغاز می شود او را موجودی محترم می داند حتی اگر هنوز متولد نشده باشد. این مسئله از تعیین دیه برای جنایت هایی که به جنین وارد می شود روشن است.

«جنین چهل روزه اگر بصورت علقه درآمده بود، دیه ی

۱. تحریر الوسیله ج ۴ ص ۳۵۱

۲. کافی ط اسلامیه ج ۵ ص ۳۳۴ باب فضل الابکار: تَزَوَّجُوا الْأَبْكَارَ فَإِنَّهُنَّ أَطْيَبُ شَيْءٍ أَقْوَاهَا وَفِي حَدِيثٍ آخَرَ وَأَنْتَبَهُ أَرْحَامًا وَأَدْرُ شَيْءٌ أَخْلَافًا وَأَفْتَحُ شَيْءٌ أَرْحَامًا مَا عَلِمْتُمْ أَنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَمَ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى بِالتَّبْقِطِ يَظَلُّ مُحَبَّبُتًا عَلَيَّ بِابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ اذْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَقُولُ لَا اذْخُلْ حَتَّى يَدْخُلَ أَبَوَايَ قَبْلِي فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِمَلِكٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ ائْتِنِي بِأَبَوَيْهِ فَيَأْمُرُ بِهِمَا إِلَى الْجَنَّةِ فَيَقُولُ هَذَا بِفَضْلِ رَحْمَتِي لَكَ

اسقاط آن سی مثقال (بازاری) طلاست و دیه به عهده کسی است که مباشر در سقط آن بوده است»^۱

دیه جنینی که سن او بین ۲۲ تا ۴۸ روز بوده، ۲۰ دینار شرعی معادل ۱۵ مثقال (بازاری) طلا (۸، ۱۱۹۸ گرم) می باشد.^۲

مسئله جزئیات فراوانی دارد که در رساله های عملیه مراجع تقلید و منابع آمده است.

سرخ شدن بدن

دیه ای که برای سیلی زدن و مانند آن که صورت به وسیله آن سیاه شود بدون آنکه مجروح و شکسته شود ارش آن شش دینار است. و اگر سبز شود و سیاه نگردد سه دینار است. و اگر سرخ شود یک دینار و نصف می باشد. و در باقی بدن نصف است؛ پس در سیاه شدن بدن سه دینار. و در سبز شدن آن یک دینار و نصف. و در سرخ شدن آن سه چهارم دینار است. و بین مرد و زن و کوچک و بزرگ و همچنین بین اجزای بدن - دیه مقرری داشته باشد یا نه - و رنگ تمام صورت را گرفته باشد یا نه، اثر آن مدتی باقی بماند یا نه، فرقی ندارد. ولی اگر لطمه در سر باشد ظاهر آن است که به حکومت تعیین می شود. و اگر جنایت آن

۱. [http: - - www.leader.ir - langs - fa](http://www.leader.ir - langs - fa)

۲. [http: - - www.sistani.org - persian - qa](http://www.sistani.org - persian - qa)

را متورم کند بدون آنکه رنگش تغییر یابد پس تعیین ارزش به حکومت می باشد. و اگر هر دو را حادث کند ظاهر آن است که تقدیر و حکومت هر دو ثابت است.^۱

مال پیدا شده (لُقْطه)

در میان احکامی که طلا و نقره نقش دارد به مسائلی برمی خوریم که راجع به اموالی است که توسط مکلفین پیدا شده است. حضرت امام خمینی رحمه الله علیه در این باره می فرمایند: «اگر مالی پیدا کند که نشانه دارد و قیمت آن از ۶، ۱۲ نخود نقره سکه دار کمتر است:

- ۱- چنانچه صاحب آن معلوم باشد و انسان نداند راضی است یا نه، نمی تواند بدون اجازه او آن را بردارد.
- ۲- اگر صاحب آن معلوم نباشد می تواند به قصد این که ملك خودش شود بردارد. در این صورت اگر تلف شود نباید عوض آن را بدهد بلکه اگر قصد ملك شدن هم نکرده و بدون تقصیر او تلف شود دادن عوض بر او واجب نیست.»^۲

در تعیین مقدار مال پیدا شده ای که با پیدا کردنش این احکام بار می شود می توان اینگونه گفت: که هر نخود ۳،۳۳۰ گرم است. حاصل ضرب ۱۲،۶ در ۳،۳۳۰ می شود

۱. تحریر الوسیلة - ترجمه، ج ۴، ص: ۴۲۷

۲. توضیح المسائل امام، مسأله ۲۴۳۸

۴۱,۹۵۸ گرم. بنابراین اگر کسی شیئی را پیدا کند که ارزشش کمتر از ۴۱,۹۵۸ گرم (۰,۵۲۵ مثقال بازاری) باشد اگر صاحبش معلوم نباشد می‌تواند برای خودش بردارد.

فهرست منابع

۲۱. قرآن

۲۲. نهج البلاغه

۲۳. صحیفه سجادیه

۲۴. أجوبة السائلین - لنکرانی، محمد فاضل موحدی - متوفی: ۱۴۲۸ هـ - ق - عربی - وزیرى - ۱ جلدی - ناشر: دفتر حضرت آية الله - تاریخ نشر: ۱۴۱۶ هـ - ق - نوبت چاپ: اول - مکان چاپ: قم - ایران.

۲۵. أجوبة الاستفتائات - خامنه‌ای، سید علی بن جواد حسینی - فارسی - وزیرى - دفتر معظم له در قم - تاریخ نشر: ۱۴۲۴ هـ - ق - نوبت چاپ: اول - مکان چاپ: قم - ایران.

۲۶. استفتائات آية الله بهجت گیلانی، فومنی، محمد تقی بهجت - متوفی ۱۴۳۰ هـ - ق - فارسی - وزیرى - ۴ جلدی - ناشر: دفتر حضرت آية الله بهجت - تاریخ نشر: ۱۴۲۸ هـ - ق - نوبت چاپ:

اول - مکان چاپ: قم - ایران .

۲۷. استفتائات حضرت امام خمینی، سید روح الله موسوی - متوفی: ۱۴۰۹ هـ - ق - فارسی - جیبی - ۳ جلدی - دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - تاریخ نشر: ۱۴۲۲ هـ - ق - نوبت چاپ: پنجم - مکان چاپ: قم - ایران .

۲۸. أوزان المقادیر - اصفهانی، مجلسی دوم، محمد باقر بن محمد تقی - متوفی ۱۱۱۰ هـ - ق - عربی - جیبی - یک جلدی - ناشر: کتابفروشی بصیرتی - نوبت چاپ: اول - مکان چاپ: قم - ایران - محقق، مصحح: علی رضا رحیمی ثابت - ملاحظات: این کتاب همراه «مسکن الفؤاد» تألیف شهید ثانی چاپ شده و از روی نسخه حجری که در سال ۱۳۱۰ هـ ق به چاپ رسیده عکس برداری شده است .

۲۹. ترجمه تحریر الوسیله : خمینی، سید روح الله موسوی - مترجم: اسلامی، علی - متوفی: ۱۴۰۹ هـ ق - فارسی - وزیری - ۴ جلدی - ناشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - تاریخ نشر: ۱۴۲۵ هـ - ق - نوبت چاپ: ۲۱ - مکان چاپ: قم - ایران .

۳۰. توضیح المسائل امام خمینی، سید روح الله موسوی - متوفی: ۱۴۰۹ هـ - ق - فارسی - وزیری - ۱ جلدی - تاریخ نشر: ۱۴۲۶ هـ - ق - نوبت چاپ: اول - محقق - مصحح: مسلم قلی پور گیلانی .

۳۱. توضیح المسائل آیه الله بهجت گیلانی، فومنی، محمد تقی

- بہجت - متوفی: ۱۴۳۰ هـ ق - فارسی - وزیری - - ۱ جلدی
 - ناشر: انتشارات شفق - تاریخ نشر: ۱۴۲۸ هـ ق - نوبت چاپ:
 ۹۲ - مکان چاپ: قم - ایران.
۳۲. توضیح المسائل آية الله وحید خراسانی - خراسانی، حسین
 وحید - فارسی - وزیری - ۱ جلدی - ناشر: مدرسه امام
 باقر علیه السلام - تاریخ نشر: ۱۴۲۸ هـ ق - نوبت چاپ: نهم - مکان
 چاپ: قم - ایران.
۳۳. جامع الأحكام - گلیایگانی، لطف الله صافی - فارسی -
 وزیری - ۲ جلدی - ناشر: انتشارات حضرت معصومه علیہا السلام
 - تاریخ نشر: ۱۴۱۷ هـ ق - نوبت چاپ: چهارم - مکان چاپ:
 قم - ایران.
۳۴. حدود و قصاص و دیات (مجلسی) - اصفهانی، مجلسی دوم،
 محمد باقر بن محمد تقی - متوفی: ۱۱۱۰ هـ ق - - فارسی -
 وزیری - ۱ جلدی - ناشر: مؤسسه نشر الآثار الإسلامية - نوبت
 چاپ: اول - مکان چاپ: قم - ایران - محقق - مصحح: علی
 فاضل.
۳۵. الخصال - ابن بابویه، محمد بن علی - متوفی: ۳۸۱ ق -
 محقق، مصحح: غفاری، علی اکبر - اخلاقی - عربی.
۳۶. دعائم الإسلام - ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی -
 متوفی: ۳۶۳ ق - محقق، مصحح: فیضی، آصف - فقهی
 - عربی.
۳۷. رجال کشی - اختیار معرفة الرجال - تاریخ فقیهان و راویان -
 کشی، ابو عمرو، محمد بن عمر بن عبد العزیز - متوفی: نیمه

- اول قرن ۴ ه ق - عربی - وزیرى - ۱ جلدی - ناشر: مؤسسه نشر دانشگاه مشهد - تاریخ نشر: ۱۴۹۰ ه ق - مکان چاپ: مشهد - ایران - محقق، مصحح: دکتر حسن مصطفوی .
۳۸. رساله توضیح المسائل - لنکرانی، محمد فاضل موحدی - متوفی: ۱۴۲۸ ه ق - فارسی - وزیرى - ۱ جلدی - تاریخ نشر: ۱۴۲۶ ه ق - نوبت چاپ: صد و چهاردهم - مکان چاپ: قم - ایران .
۳۹. رساله توضیح المسائل - شیرازی، ناصر مکارم - فارسی - وزیرى - ۱ جلدی - ناشر: انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام) - تاریخ نشر: ۱۴۲۹ ه ق - نوبت چاپ: پنجاه و دوم - مکان چاپ: قم - ایران .
۴۰. روضة الواعظین و بصیرة المتعظین (ط - القديمة) - فتال نیشابوری، محمد بن احمد - متوفی: ۵۰۸ ق - عربی - ۲ جلدی - ناشر: انتشارات رضی - مکان چاپ: ایران؛ قم - سال چاپ: ۱۳۷۵ ش - نوبت چاپ: اول .
۴۱. العروة الوثقی مع تعالیق الإمام الخمینی - یزدی، سید محمد کاظم طباطبایی - متوفی: ۱۳۳۷ ه ق - عربی - وزیرى - ۱ جلدی - ناشر: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (علیه السلام) - تاریخ نشر: ۱۴۲۲ ه ق - نوبت چاپ: اول - مکان چاپ: تهران - ایران - شارح: خمینی، سید روح الله موسوی - وفات شارح: ۱۴۰۹ ه ق .
۴۲. فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام) - جمعی از پژوهشگران زیر نظر شاهرودی، سید محمود هاشمی -

فارسی - وزیرى - ۳ جلدی - ناشر: مؤسسه دائرة المعارف
فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (علیهم السلام) - تاریخ نشر: ۱۴۲۶ ه
ق - نوبت چاپ: اول - مکان چاپ: قم - ایران - محقق -
مصحح: محققان مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی.

۴۳. قوانین مجازات اسلامی.

۴۴. الکافی (ط - الإسلامية) - کلینی، محمد بن یعقوب بن
اسحاق - متوفی: ۳۲۹ ق - محقق، مصحح: غفاری علی اکبر
و آخوندی، محمد - عربی - ۸ جلدی - ناشر: دارالکتب
الإسلامية - مکان چاپ: تهران - سال چاپ: ۱۴۰۷ ق - نوبت
چاپ: چهارم.

۴۵. کتاب التفسیر (تفسیر عیاشی) - عیاشی محمد بن مسعود
- روایی - قرن: چهارم - عربی - شیعی - چاپخانه علمیه
- مکان چاپ: تهران - سال چاپ: ۱۳۸۰ ق - تحقیق: سید
هاشم رسولی محلاتی - توضیح: تفسیر سوره حمد تا کهف.

۴۶. مصطلحات الفقه - مشکینی، میرزا علی - متوفی: ۱۴۲۸ ه ق
- عربی - وزیرى - ۱ جلدی .

۴۷. معجم رجال الحديث و تفصیل طبقات الرجال - خوبی، سید
ابوالقاسم موسوی - متوفی: ۱۴۱۳ ه ق - عربی - وزیرى -
۲۴ جلدی.

۴۸. منابع فقه شیعه - بروجری، آقا حسین طباطبایی -
مترجمان: حسینیان قمی، مهدی - صبوری، محمد حسین
- متوفی: ۱۳۸۰ ه ق - فارسی - وزیرى - ۳۱ جلدی - ناشر:
انتشارات فرهنگ سبز - تاریخ نشر: ۱۴۲۹ ه ق - نوبت چاپ:

- اول - مکان چاپ: تهران - ایران - ملاحظات: تهیه کننده: اسماعیل تبار، احمد - حسینی، سید احمد رضا.
۴۹. **منهاج الصالحین** - سیستانی، سید علی حسینی - عربی - وزیری - ۳ جلدی - ناشر: دفتر حضرت آیه الله سیستانی - تاریخ نشر: ۱۴۱۷ هـ - ق - نوبت چاپ: پنجم - مکان چاپ: قم - ایران.
۵۰. **نجات العباد** - خمینی، سید روح الله موسوی - متوفی: ۱۴۰۹ هـ ق - فارسی - وزیری - ۱ جلدی - ناشر: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام - تاریخ نشر: ۱۴۲۲ هـ ق - نوبت چاپ: اول - مکان چاپ: تهران - ایران.
۵۱. **نهج الفصاحة** (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم) - پاینده، ابو القاسم - متوفی: ۱۳۶۳ ش.
۵۲. **الوافی** - فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی - متوفی ۱۰۹۱ ق - عربی - ۲۶ جلدی - ناشر: کتابخانه امام امیرالمؤمنین علی علیه السلام - مکان چاپ: اصفهان - سال چاپ: ۱۴۰۶ ق - نوبت چاپ: اول.
۵۳. **وسائل الشیعة** - شیخ حر عاملی، محمد بن حسن - متوفی: ۱۱۰۴ ق - محقق، مصحح: مؤسسه آل البيت علیهم السلام - عربی - ۳۰ جلدی - ناشر: مؤسسه آل البيت علیهم السلام - مکان چاپ: قم - سال چاپ: ۱۴۰۹ ق - نوبت چاپ: اول.
۵۴. **هدایة الأمة إلى أحكام الأئمة** - منتخب المسائل - عاملی، حرّ، محمد بن حسن - متوفی: ۱۱۰۴ هـ ق - عربی - وزیری - ۸ جلدی - ناشر: مجمع البحوث الإسلامية - تاریخ نشر: ۱۴۱۲

ه ق - نوبت چاپ: اول - مکان چاپ: مشهد- ایران - محقق،
مصحح: بخش حدیث در جامعه پژوهش های اسلامی.

۵۵. سایت دانشنامه آزاد ویکی پدیا

۵۶. سایت تبیان www.tebyan.net

۵۷. سایت دانشگاه علوم پزشکی ایلام

۵۸. <http://tabriztala.e-senf.com> - -

۵۹. www.leader.ir - fa - langs -

۶۰. www.sistani.org - qa - persian -

عناوین منتشر شده از مجموعه فقه و زندگی

مؤلف	موضوع
محمد حسین فلاح زاده	احکام مسجد
مهدی رفیعی	احکام تاکسیرانی
اسماعیل محمدی	احکام معاملات ملکی
فاطمه استشاره	احکام پرستاری
محمد حسین فلاح زاده	احکام اعتکاف
مریم واعظ	احکام آرایشگری
جواد افتخاری	احکام رستوران ها و تالارهای پذیرایی
علی اکبر سرشار	احکام کشتیرانی
حسینیه عظیمی	احکام هتل داری
غلامرضا قلی زواره	احکام مسکن
شمس الله صفرلکی	احکام جشن و شادمانی
اعظم سپهری یگانه	احکام تربیتی و ورزشی بانوان
عزت احمدی	احکام عکاسی
سعید عباس زاده	احکام سینما و فیلم سازی
محمد زراعتی	احکام شیرینی پزی و قنادی
سید صیف الله نحوی	احکام انتخابات
محمد علی بخشی	احکام مدیریت و کارمندی
طاهره جباری	احکام و آداب حجاب و عفاف
مسعود صفی یاری	احکام و آداب معلمان و استادان
مسعود صفی یاری	احکام و آداب دانش آموزی و دانشجویی